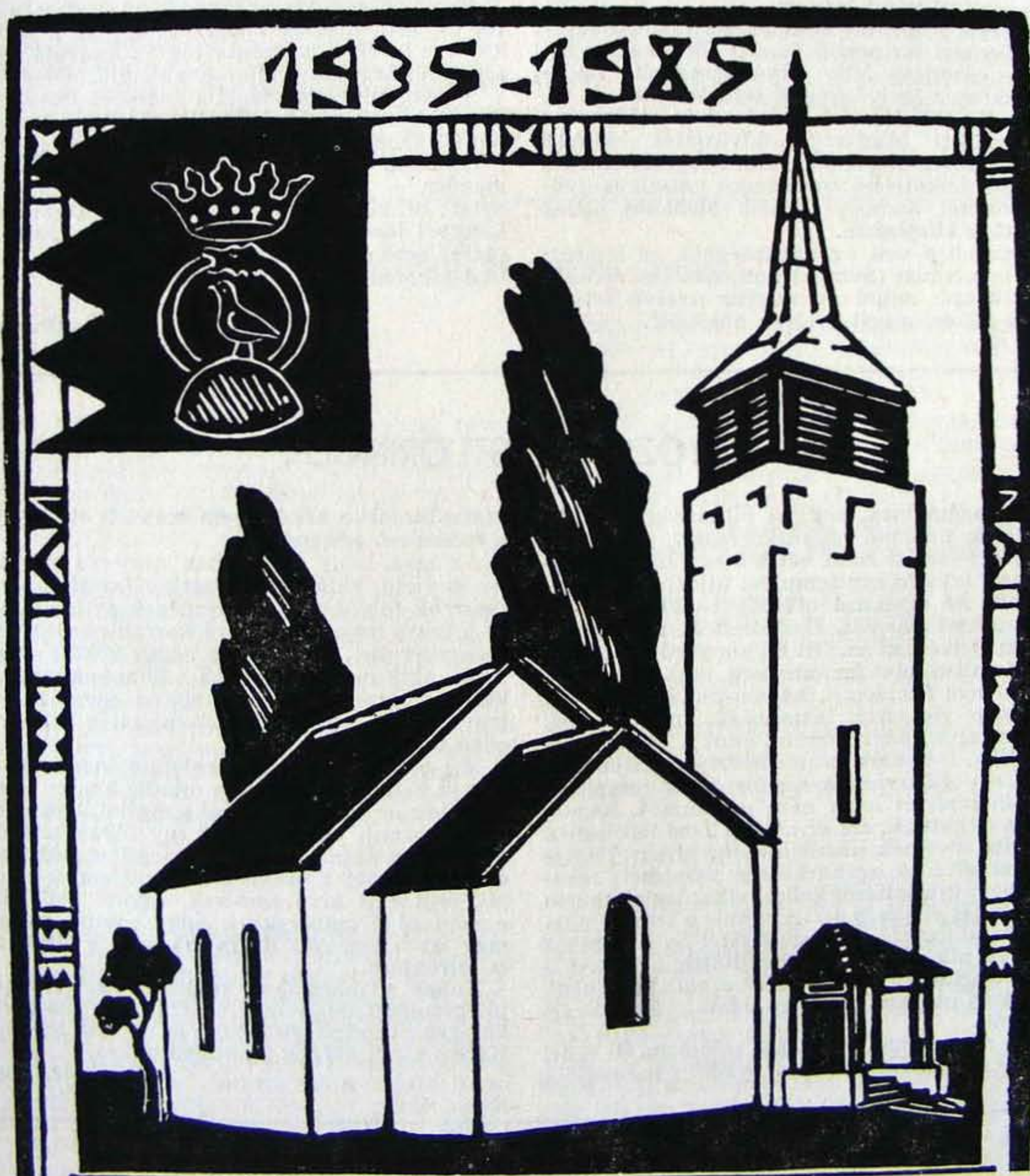

UNITÁRIUS ÉLET

XL. ÉVFOLYAM 2. SZÁM

1986. MÁRCIUS-ÁPRILIS

ÜNNEP PESTLŐRINCEN

A GRAFIKA FELIRATÁN SZEREPLŐ KÉT ÉVSZÁM TÉVES.
A HELYES SZÁMADATOK: 1936—1986.

Az 50 éves pestlőrinci unitárius templom teljes felújítását befejeztük. A templom bejáratánál az érkező vendégeket lelkész és dr. Péterfy Réka presbiter köszöntötték.

A helyreállított templomról közölt kép: Veres Péter grafikája. A január 26-i, vasárnapi felavató istentiszteleten a szószéki szolgálatot dr. Ferencz József püspök végezte, aki prédikációjában visszatekintett a templomépítő Pethő István lelkész és munkatársai felejtethetetlen érdemeire. A leltőt Pálffy Anikó olvasta fel, az úrvacsora szereztesének történetét dr. Lászlóné Szathmáry Zsuzsa. Az úrvacsoraosztásban püspökön és helyi lelkészen kívül közreműködött Bencze Márton budapesti lelkész, a kántori szolgálatot Czirmay György és Illés Sándor végezték.

Az úrvacsoraosztást követően, a zsúfolásig megtelt templomban, a közgyűlést Kozma János gondnok nyitotta meg, és felkérte Bartók Béla főgondnokot, hogy tartsa meg avató beszédét. Főgondnokunk — az alkalomhoz illően — a szószékről mondotta el beszédét, és ószövetségi idézetekkel is bizonyította, milyen nagy jelentősége volt már évezredekkel ezelőtt is a templomnak: a mi unitárius hitünk szerint az ember hajlékának, az imádság házának.

Az üdvözlések során dr. Kiss József főgondnok helyettes az Egyházi Képviselő Tanács (beszédét a beszámoló után közöljük), Mikó István gondnok a budapesti egyházköztség jókívánságait tolmácsolta.

A főváros XVIII. Kerületi Tanácsa és a Hazafias Népfront kerületi bizottsága üdvözlét Málnási Andrásné, a kerületi Népfront titkára tolmácsolta. Az egykori Állami Lakótelepi szomszédos katolikus gyülekezet üdvözlét Somogyi László plébános meleg szavai juttatták kifejezésre.

Kedves színfoltja volt az ünnepségnek az ír származású, de ausztráliai (Sidney) unitárius testvérünk, Thomas O'Gliasain angol és magyar nyelvű felszólalása, akit a lelkész angol nyelven üdvözölt.

Husztai János egykori pestlőrinci lelkész meghirdetett szolgálata betegsége miatt maradt el. Üdvözlét püspökünk tolmácsolta beszédében.

Dr. Jakab Jenő lelkész, az üdvözlésekre válaszolva, tisztelettel és szeretettel köszöntötte az egyház vezetőit, a híveket és vendégeket, továbbá Szöllősi Antalnét, a XVIII. Kerületi Tanács VB elnökhelyettesét; Málnási Andrásné, a Hazafias Népfront titkárát; Somogyi László plébánost. Külön üdvözölte a jelen levő Varga Lászlót, a tatarozást végző Fővárosi 1. sz. Építőipari Vállalat főmérnökét és munkatársait; Székely Attilát, a Gázművek munkatársát, aki a gáz bevezetéshez szükséges tervrajzokat díjtalanul készítette el.

Lelkész köszönetet mondott az Állami Egyházügyi Hivatalnak, az Egyházi Képviselő Tanácsnak, a külföldi gyülekezeteknek és személyeknek, akik jelentős pénzadományaikkal a restaurálást lehetővé tették. Külön köszönetet mondott a presbitériumnak, a dolgozó gyülekezetnek, köztük Molnár János és Zoltán Gyula gondnokhelyetteseknek, akik pénzzel és nem utolsósorban igen széleskörű közmunkával járultak hozzá a tatarozáshoz.

Az NSZK-beli düreni Szabadelvű Protestáns gyülekezet és az Unitárius Világszövetség az I. A. R. F. titkársága levélben köszöntötték az ünneplő egyházközseget. A közgyűlés a Himnusz hangjai mellett ért véget.

A közgyűlés végeztével a gyülekezet asszonyai vendégelték meg az egybegyűlteket, az egyházközség külön köszönetet mond a perselyes gazdag ajándékokért.

Újabb — lapunk múlt számában közöltek — túlmenően — az alábbi adományokért mondunk köszönetet: dr. Komáromi dr. Dalibor Marianne 500 Ft, Lengyel József 300 Ft, Paulik Jánosné 200 Ft. A nyugtázást később folytatjuk.

A jókedvű adakozót szereti az Isten.

Dr. Jakab Jenő

ÜDVÖZLÉS PESTLŐRINCEN

Nagy öröm számomra, hogy a főhatóság nevében üdvözölhetem az ünneplő egyházközseget.

Néhány évvel ezelőtt részt vettem egy hasonló ünnepségen, mely szintén egy templom újjáépítése utáni ünnepség volt. Az egyházat ott négyen képviseltük: dr. Ferencz József püspök, Bartók Béla főgondnok, dr. Jakab Jenő lelkész és én. Ott is gyönyörűen rendbehozott templomban folyt az ünnepség, csak akkor ott, Dunapatajon nem *templomot*, hanem *múzeumot* avatunk és csak az vigasztalt bennünket, hogy a hívek nélkül maradt unitárius templom, mint a kultúra felszentelt hajléka, továbbra is az embert szolgálja.

Ma ismét egy gyönyörűen rendbehozott templomban ünnepelhetünk és hogy nem *múzeumot*, hanem *templomot* avathatunk, ezt dr. Jakab Jenő lelkésznek és áldozatkész híveinek köszönhetjük. Mikor Tisztelendőség átvette az egyházközség vezetését, nemcsak a templom újjáépítését kellett elkezdenie, hanem előbb a híveket is vissza kellett vezetnie a templomba.

Nagy felkészültséggel és lendülettel mindenkihez megtalálta az utat, és újra megtöltötte hívekkel a templomot. Megtalálta a hívek közt a *munkatársakat*, akiknek szintén nagy részük van abban, hogy ma itt ünnepelhetünk.

Itt, ebben a házrengetegben, két templom áll közel egymáshoz, és magasba nyúló tornyaik és harangjaik

szava hirdeti a békés egymásmellettélést és lelkészeik a szószéken a szeretetet.

Az igaz, hogy Európában negyven éve béke van, de a világ különböző pontjain most is értelmetlen háborúk folynak és testvéreink gyilkolják egymást.

A fegyvergyárosok önző hasznuk érdekében ontják a fegyvereket, és szítják a népek között az ellentétet.

Mi, akik ma itt vagyunk e templomban, ezen a békés kis szigeten — megtalálva egymást a szeretet jegyében — emeljük fel szavunkat a háborús uszítók ellen a béke mellett.

Mi, unitáriusok, egyházalapító mártír püspökünk, Dávid Ferenc szellemében mindig a béke és a szeretet jegyében az Isten és ember szolgálatában dolgoztunk, és dolgozunk hazánkért és egy olyan társadalomért, melyben senkinek sem kell megélhetésért aggódnia, és lemondania a magasabb rendű emberi igényekről. Mi, unitárius hívő emberek, együtt kell dolgozzunk a nem hívő emberekkel, hogy együtt valósíthassuk meg Isten országát itt és ma ezen a földön: *békében és szeretetben*.

Ehhez a munkához kívánok Tisztelendőségnek jó egészséget, hogy még hosszú ideig vezethesse e lelkes gyülekezetet egyházunk és népünk boldogulására. Kérem Isten áldását mindnyájunkra.

Dr. Kiss József

UNITÁRIUS VALLÁSOS FÉLÓRÁT KÖZVETÍT A
PETŐFI RÁDIO LEGKÖZELEBB: Május 11-én Bajor
János debreceni lelkész, püspökhelyettes, június 22-én,
Szász János dunántúli lelkész, teológiai intézeti igaz-
gató szolgálnak.

Eszmecserék a népfrontban

A CSALÁD, A NEVELÉS, A MUNKA

Hagyományos év eleji baráti találkozóra került sor a magyarországi egyházak és a Hazafias Népfront vezetői között jan. 10-én délelőtt a mozgalom székházában.

Pozsgay Imre főtitkár — aki a napirend előtt köszöntötte a tíz éve esztergomi érsek Lékai László bíborost — tájékoztatást adott a nemzeti egység erősítése szolgálatában elért eredményekről, a VII. ötéves terv céljairól. Szólt gazdasági, társadalmi gondjainkról, s rámutatott a reménység forrásaira, amelyek e gondok leküzdésével biztatnak.

Megnyilatkozásaikban az egyházak vezetői hangsúlyozták: nem csak elfogadják azt a változást, ami a magyar társadalomban és az emberek szívében meggyökerezett, hanem ezeket a gyökereket erősíteni is igyekeznek. *Közjóra* törekvőként jellemezték a magyar egyházpolitikát. A Hazafias Népfront VIII. kongresszusára hivatkozva, többen is hangot adtak meggyőződésüknek, hogy különböző motivációkból is el lehet jutni azonos etikai követelményekhez. Ezek sorában említették többek között az *idősekről és a fiatalokról való lelkiismeretesebb gondoskodást, az igaz hazafiság elmélyítését, anyanyelvünk tisztaságának védelmét, s nem utolsósorban a jobb munkaerőkölsöt.* Ez utóbbival kapcsolatban lelkipásztori kötelességüknek nevezték az igazságérzet és a kötelességtudat közötti összhang

megteremtésének elősegítését, egy olyan összhangét, amelyben az emberek nemcsak az elosztásban való érdekeltségüket látják, hanem azt is tudják, hogy az elválaszthatatlan termelési kötelezettségüktől.

A találkozón jelen voltak az országgyűlésbe és a népfront országos tanácsába legutóbb megválasztott egyházi személyek, akik társaik nevében is megköszönték a nép megtisztelő bizalmát, s megígérték, hogy ezt jó szolgálattal viszonzozzák. A beszélgetésben, amely kiterjedt a társadalmi élet csaknem minden fontos kérdésére, a leggyakrabban három kérdés került szóba: *a család, a nevelés, és a munka.*

A megbeszélésen — amelyen részt vett Miklós Imre államtitkár, az Állami Egyházügyi Hivatal elnöke is — kifejtette gondolatait: dr. Lékai László bíboros, dr. Tóth Károly a Dunamelléki Református Egyházkerület püspöke, dr. Nagy Gyula az Északi Evangélikus Egyházkerület püspöke, Szakács József a Szabadegyházak Tanácsának elnöke, Schöner Alfréd főrabbi, dr. Ferencz József unitárius püspök, Vujicsics Dusan görögkeleti (szerb) püspöki vikárius, Hecker Frigyes a Metodista Egyház szuperintendense, dr. Berki Feriz, a Magyar Ortodox adminisztratúra esperes-adminisztrátora és Görög Tibor evangélikus lelkész, a Keresztény Békekonferencia Irodájának igazgatója.

(Magyar Nemzet)

Credimus in unum Deum

II.

A Z E M B E R

Az ember egy a természeti lények sorában, nem angyal és nem ördög. Alacsonyabb rendű lényből fejlődve, magával hozta a természetes állati vonásokat is, ösztöneit és az önzést. Ebből fakadnak gyengéi, ez bűneinek eredője. Az emberi szellem azonban újat is hozott a világba: erkölcsöt, eszményeket és gondolatokat.

Önzésünket levetve képesek vagyunk a tiszta jóság és igazság gyakorlására. Ösztöneinket emberivé szelídítve, megtanuljuk a felelősség és a szeretet vállalását. A tervezés és az alkotás képessége Isten munkatársaivá emel. Ez emberi magatartásunk alaphangja. A formák és gyakorlatok változhattak, de a vágy örök mibennünk, hogy ezen eszményeket megvalósítsuk. Az ember érzi, hogy még nem teljesen kiforrott „kész” lény — de látja a célt is, amit a Szentírás így fogalmaz: „Legyetek tökéletesek, mint a ti mennyei Atyátok tökéletes.” Mt 5,48.

A Z E G Y H Á Z

Belső világunk igényeit a vallás és az egyház szolgálja. A hit az ember személyes tulajdona, lelki vonása. A vallás lelki közösség, az egyház pedig ennek intézményes megvalósulása a társadalomban. E testvéri közösség eszményeket, reményeket táplál, lelki-erőt és edzettséget ad az élethez. Megtanít a munkában való helytállásra, a tiszta egyéni és családi életre, értékeink ápolására és a békeesség munkálására. Buzdít, hogy Jézus nyomdokain járjunk. „Egymás terhére hordozzátok, és úgy töltsétek be Krisztus törvényét...” Gal 6,2.

A B I B L I Á R Ó L

Neve a görög biblión (könyv) szóból ered. A zsidó és keresztény vallás ősi forrása. Ótestamentumi része a zsidóság vallási és történelmi irodalma, míg az újtesta-

mentum, főként a négy evangélium, Jézus életével és tanításaival foglalkozik. A bibliáról tudjuk, hogy az magán viseli azoknak a koroknak és szerzőknek tévedéseit, amelyek és akik létrehozták.

Kötelességünknek érezzük különválasztani e könyvgyűjteményben az örökérvényűt a tévedésektől.

A 137. zsoltár hangvételét nem úgy minősítjük, mint a páli szeretet-himnusz. (1Kor 13. r.)

Éppen a biblia szellemében mérlegelünk... „A lélek mindeneket vizsgál, még az Istennek mélységeit is” (1Kor 2,10)

Ezért hangsúlyozzuk különösen az ilyen részeket:

Ha szeretet nincs bennem, semmi vagyok. (1Kor 13,2)

Akiket Isten lelke vezérel, azok Isten fiai. (Rom 8,14)

Ti vagytok a világ világossága. (Mt 5,14)

Az élet több, mint az eledel. (Luk 12,23 és köv.)

Értelemben érettek legyetek. (1Kor 14,20)

M O R S C E R T A

Halandók vagyunk. Már a latin közmondás is bizonyosnak mondja, de az ember mégis mindig tiltakozott az elmúlás gondolata ellen. Számtalan formában próbálta elképzelni az élet utáni állapotot. Nem tudott beletörődni, hogy földi életének tartama meghatározott. Sok naiv hiedelem született a halál utáni állapotokra vonatkozóan.

Mi, unitáriusok, kik hitünket soha nem állítjuk szembe az értelemmel, így gondoljuk: Az ember porból lett és porrá lesz; de a testi, fizikai élet nem egyetlen formája a létezésnek. Halandó voltunk egyetlen olyan isteni ajándékkal rendelkezünk — a lélenére olyan isteni ajándékkal rendelkezünk — a lélekkel — amely képessé tesz átlépni a mulandóság küszöbét. Lelkünk túlélheti veszendő önmagunkat. „Nem hal meg, ki milliókra költi dús élte kincsét” (Arany). A szeretet, a jóság, a hűség és becsület — névvel, vagy név nélkül — nemzedékek életébe épül, a halhatatlanságot hirdetve. A tudatos emberi cselekedet örökkévaló.

UNITÁRIZMUS

A reformáció egyik ágaként fejlődött ki a XVI. században. 1569-ben írták le először az „unitárius” szót. Azóta sokszínű, haladó, tudománytisztelő és Istent hívő keresztény világnézetet jelölnek e fogalommal. Humanista alapokon nyugszik. Neve a latin unus (est Deus) szóból ered. Biblikus egyház. Bár a szentírás újszövetségi részét a jézusi hit forrásának tartja, azt nem tekinti Isten szó szerinti kinyilatkoztatásának. A kritikai szemlélet a Biblia értékelésében is érvényes. „Mindeneket megpróbáltatok, és ami jó, azt tartásátok meg.” I. Tess 5,21.

AZ EGYHÁZ RÖVID TÖRTÉNETE

1520 körül született Dávid Ferenc.

1561. Debrecen vidékén fellép az első magyar anti-trinitárius gondolkodó: Köröspeterdi Arany Tamás.

1566. Kolozsvárt először hirdet unitárius tanokat Dávid Ferenc.

1568. A tordai országgyűlés határozatot hoz a lelkiismereti szabadságról. Európában ilyen még nem volt.

1568. Megjelenik az első latin nyelvű unitárius könyv.

1570. Az unitarizmus terjedni kezd Erdélyen kívül.

1571. Meghal János Zsigmond, az unitárius fejedelem.

1574. Az első unitárius mártír halála Baranyában (Alvinczi György).

1579. Dávid Ferencet mint hitújítót perbe fogják, várbörtönbe zárják, ahol mártírhálát hal.

1638. A fejedelmek üldözik az unitáriusokat. Megkötik a dési komplanációt.

1716. A Habsburgok katonai erővel valamennyi kolozsvári unitárius templomot elveszik.

1737. Szentábrahám Mihály megírja az első rendszeres latin nyelvű unitárius hittant.

1781. Megjelenik a „Türelmi Rendelet”.

1792. Felszentelik a ma is álló kolozsvári unitárius templomot.

1821. Kezdenek kiépülni a nemzetközi kapcsolatok.

1861. Megindul a Keresztény Magvető c. tudományos és hitelesítő folyóirat.

1890. Budapesten unitárius templom épül.

1900. Megalakul az unitárius és szabadelvű egyházak világszövetsége (IARF).

1948. A Magyar Köztársaság Kormánya egyezményt kötött az Unitárius Egyházal.

Bajor János

LÁTOGATÁS AMERIKAI UNITÁRIUSOKNÁL

IV.

Atlantában jó benyomásokat hagytunk magunk után, mert az Amerikából kapott számos karácsonyi üdvözlés között ott volt annak a két unitárius egyetemi professzor házaspárnak a köszöntése is, akik az utolsó szombaton a város már említett Cyclorama c. múzeumával ismertettek meg.

Jún. 23-án még Atlantában reggeliztünk, és B. Greeley lelkész, a Philadelphia melletti Devon gyülekezetének pásztorja volt az útikalauzunk, amikor másfél óras repülőút után megérkeztünk Philadelphiába és onnan lakására, ahol igen érdekes amerikai ebédet kaptunk. Philadelphiában két napot töltöttünk, és mind a négyen az amerikai unitárius E. K. Tanács tagjának, Arnold Bradburnnak és feleségének voltunk vendégei a város szép parkjában levő otthonukban.

E város Pennsylvania állam fővárosa. Ismeretes, hogy ennek az államnak a megalapítója az Angliából bevándorolt William Penn volt, akinek a neve a kvéker mozgalommal kapcsolatosan világszerte ma is ismert. A városháza tornyán áll a várost és az államot alapító W. Penn szobra. A belvárosban e szobor magasságát meghaladó épületet nem szabad építeni. Így e városrészben még ma is őrzik a XVIII. század végén és a XIX. század első évtizedeiben épült komor és méltóságteljes házak hangulatát.

A philadelphiai városközpontban a XVIII. század végén épült első unitárius templom mára eléggé beszorult az öt körülvevő újabb épületek közé. A templomot építő első gyülekezet mai hívei csak őseik emléke iránti tiszteletből maradtak tagjai ennek a gyülekezetnek, mert a jómódú többség ma már a városközponttól 20–40 km-re fekvő kert- és parkvárosi részben lakik, és az ottani újabb gyülekezetekben éli egyházi életét.

Megérkezésünk délutánján meglátogattuk és köszöntöttük a város egyik szegényebb negyedében levő unitárius gyülekezetet. Ennek tagjai a kisebb keresetű középosztálybeliekből és a tehetősebb munkások közül valók. Lelkészü Walter Wieder is néger származású. E gyülekezet is a már korábban említett pot luck vacsorán látott vendégül. A vacsorát a gyülekezet asszonyai hozták és szolgálták föl a jelenlevő kb. 60–80 személynek. Emlékezetes marad számomra az az ötvenes néger férfi, aki felszólalásom után egy kis piros-fehér-zöld zászlóval ajándékozott meg, mondván, hogy egyszer ő is szeretne ellátogatni egy szocialista országba.

Este házigazdánk otthonában, mintegy 40 vendéget fogadott barátai köréből, akiknek zöme unitárius volt.

Itt elmondott és a házigazda üdvözlését megköszönő felszólalásainkban püspöktársammal együtt egyházunk történetéről, életéről, gondjairól beszéltünk. Igen sok kérdést kaptunk a művelt és politikailag jól tájékozott hallgatóság egyes tagjaitól.

Érdeklődtek arról, hogy milyen az egyház élete a szocialista államban. Én itt is elmondottam, hogy Magyarországon az állam és az egyház egymás meggyőződését tiszteletben tartva, és ahhoz ragaszkodva igyekszik a közös társadalmi célok szolgálatában együttműködni. Érdekesnek tartotta az egyik felszólaló, hogy — az ősi erdélyi szokással ellentétben — mi a püspököt és a főgondnokot és munkatársaikat csak hat éves ciklusra választjuk. Ezt demokratikusnak és modernnek tartották. Meglepte őket, hogy egyházunk évente hat alkalommal megjelenő lapot ad ki, hogy a Magyar Rádió időről időre unitárius igehirdetést közvetít, és hogy minden vasárnap sugározza valamelyik hazai felekezet szolgálatát. A hallgatók tudtak arról, hogy Magyarországon jún. 8-án országos választások voltak, és a New York Times-ből ők is értesültek arról, hogy — ahogyan ők kifejezték magukat — független jelöltek is bejutottak a parlamentbe. Akkor még nem tudhattam, hogy az új országgyűlési pártonkívüli képviselők között egy unitárius orvos-asszonyt, dr. Péterfi Rékát is képviselővé választották.

A philadelphiai unitárius gyülekezetek közösen tartják fenn az öregek otthonát. Ezt látogattuk meg másnap délelőtt, és ott is ebédeltünk. Ennek az otthonnak vannak fizető és — szociális helyzetük miatt — ingyenes, vagy csak részdíjat fizető lakói. A gondnoknő kérésére, az ebédlőben mi, négyen vendégek, külön-külön asztaloknál ebédeltünk, hogy minél több otthonlakóval beszélgethessünk. Annál az asztalnál, amelyen alulirott ült, három idősebb asszony foglalt helyet. Az egyik nyugdíjából és vagyonából teljes díjat fizet, külön szobája van, melyhez fürdőszoba és WC is tartozik. Ha a lakónak az egészségi állapota nem engedi meg azt, hogy valamelyik étkezésre lejöjjön a közös ebédlőbe, akkor — kérésére — szobájában szolgálják ki. A három asztaltárs közül az egyik néger volt, aki féldíjas lakó, mert nyugdíjából — pedagógus volt — csak ennyire telik, a többi a fenntartó testület fedezi. Itt, ezen a helyen, a fehér és a színes bőrű barátként ül együtt az önként választott asztaloknál.

Az életben és a város szegény negyedeiben még sok a régi, komfort nélküli lakás, ahol főként munkanélküli fehér és néger családok élnek kisméretű otthonokban. A munkanélküliség egyik nagy problémája az amerikai életnek.

Amikor az említett otthonba megérkeztünk, egy kedves arcú asszony közölte, hogy a gondnoknő kérésére jött el, hogy velünk találkozzék, és hogy — szükség esetén — tolmácsoljon is. Utóbbira természetesen nem volt szükség. Külön kérdezte, hogy a négy vendég közül kik a magyarországiak. Mária asszony elmondta, hogy családi neve Ginzery, és hogy 1956-ig a soproni unitárius szórványnak volt aktív tagja. Jól emlékezett Szolga Ferenc lelkészünkre, akit mint fiatal diákleány nagyon rokonszenvesnek talált. Emlékezett dr. Fekete Zoltán egyetemi professzorra, soproni szórványunk egykori gondnokára. Említette azt is, hogy édesanyja a hatvanas évek elején követte őt Amerikába. Végül megkérdezte, hogy vajon megkapta-e a budapesti Unitárius Egyházközség azt a régi szalagarnitúrát, amit édesanyja ajándékozott, amikor elhagyta Magyarországot. Emlékezett, hogy Filep Imre lelkészéje idején küldték fel a bútorokat Budapestre. Jólesően hallgatta, és otthon tolmácsolta édesanyjának megnyugtatót, hogy ez a szép bútor ma is a budapesti Unitárius Egyházközség belső irodájának díszé. Ilyen kicsi a nagyvilág!

Ginzery Mária is azok közé tartozik, akik 1956-ban elhagyva hazánkat, még soha nem voltak itthon látogatóban. Oka ennek részben az, hogy magas korú édesanyjára kell gondot viselnie, és még támogatja gyermekét és unokáját. Az Amerikában történt letelepedés az ő számára tisztes megélhetést biztosított, de a magas lakásköltségek enyhítésére egyetemi hallgatóknak szobát adnak ki bérbe. Ha egyszer összegyűjt megfelelő összeget, majd ellátogat Budapestre és Sopronba is, ahová gyermekkorának szálai és emlékei és a családi sírok is várják — mondotta.

Jún. 25-én még Philadelphiában ebédeltünk, és este már az ismert bostoni szállodában hajtottuk álomra kissé fáradt fejünket. Este és másnap délből is a vendéglátó dr. Picket házaspárnál étkeztünk.

26-án, a hazaindulás napján, püspöktársammal tisztelegő és baráti látogatást tettünk az amerikai unitárius teológiai tudományosság nagy öregjénél, James Luther Adams-nál, aki a neves Harvard Egyetem Teológiai Fakultásának ma már tiszteletbeli professzora. 80. életében túljutva, még mindig könyvei között él Cambridge-ben, a Harvard egyetem Bostonhoz közel fekvő székvárosában. Délből még egyszer megbeszélést tartottunk dr. David Parke-val az amerikai unitárius univerzalisták lapja, az UUWorld főszerkesztőjével, aki már megérkezésünk napján interjút készített velünk, mely később az említett lapban megjelent.

Bostonból repülőgépünk este 10 óra körül indult, és dr. Pickett és felesége, Helén, úgy szervezték meg a programot, hogy korán kivisznék a repülőtérre, és utolsó vacsoránkat együtt, ott fogjuk eltölteni.

Közben azonban tapasztalnunk kellett, hogy Amerikában is van ügyes szállodai tolvaj. Csomagjainkat már felrakták egy szállítókoszra a szálloda halljában, amikor a két feleség még az utolsó délelőtti eszközölt apróbb vásárlást próbálta elhelyezni azokban. Fele-

Dr. William Schulz és Natalie Gulbrandsen, az amerikai unitáriusok 1985-ben választott új elnöke és moderátor-főgondnoka

ségem eközben kezításkáját letette a lábához, hogy segítsen nekem egy cipzár kinyitásában. E pillanat alatt tűnt el kezításkája és benne útlevele. A döbbenet pillanatai és órái következtek, míg aztán lassan minden helyreigazodott. A szálloda néger detektívei kihívták a közeli rendőrség egyik tisztjét, aki az általa hozott úrlapon jegyzőkönyvet vett fel a lopásról. Időközben Helén asszony a repülőtérre megbeszélte a SWISS AIR repülőársasággal a tennivalókat. Miután dr. Pickett és alulírott vállalták azt, hogy abban az esetben, ha a magyar hatóságok nem engednék meg Ferihegyen, hogy az útlevél nélkül érkező feleség belépjen Magyarországra, akkor megtérítik a repülőársaságot terhelő kötelező visszaszállítás költségeit, megengedték a repülőgépre való felszállást, és az éjjeli repülőút, Zürich tranzit várótermében töltött több órás várakozás után, magyar idő szerint 27-én este 10 óra körül szerencsésen hazaérkeztünk, és a Magyar Határőrség udvarias intézkedése következtében, nem volt semmi probléma atekintetben, hogy az útlevél nélküli személy ráléphet-e hazája földjére.

Ferencz József

A PRÉDIKÁCIÓ CÉLKITŰZÉSE

Részletek a Keresztény Magvető 1984. évi 4. számában megjelent hosszabb tanulmányból.

Íróasztalomnál ülök. Elöttem a Biblia, vázlatfüzet, bibliai szókönyv és írópapír. Gondolkodom. Jön vasárnap, prédikálnom kell. Vázlatfüzetem felkínálja a témát, a szókönyv a textust. Egyezik a kettő vajon? Nagyjából igen, s ez megnyugtató. Hátra van még egy lényeges feladat: a cél kitűzése. Tulajdonképpen mit akarsz a textusban adott tárggyal? — kérdezi bennem a professzionális lelkiismeret. — Kifejteni, tételre bontani, a főtételt terelőgátak közé kényszeríteni, s aztán így vinni a cél felé. De mi a cél? Itt egyelőre elakadok. Érzem, hogy ez a kérdés a prédikációírás idegpontja. Mi is hát a cél? Tarka madárraj röp-

pen elém — célfogalmak fellege. Félórák telnek el, amíg a rajból az enyémet megfogom. Végre megvan! Indulhat a homiletikai szerkesztés munkája, az anyag megformálásának izgalmas művelete.

Nem tudom, más hogy van vele, de nekem a cél kitűzése és megfogalmazása okozza a legtöbb gondot. Tárgy, téma, textus mind könnyen adódnak, de a konkrét, jól és könnyen meghatározható célokért nagyon is meg kell kínlódnom. Minden tárgy utal bizonyos cél felé, s ha ez a tárgyszabta cél pont az enyém, eltölt az öröm. Ámde hányszor van fordítva: a tárgymutatta cél nem az én célom, vagy legalábbis nem a mának a célja. Ilyenkor vagy a tárgyat kényszerítem a célhoz, vagy a célt a tárgyhoz. Eredmény: egy meszterkelt, erőltetett, oxigénnel és retorikai masszázzsal

éltetett prédikáció. Tízéves lelkeszi szolgálat volt már mögöttem, amikor rájöttem a dolog nyitjára. Nem magamtól jöttem rá, egy építészbarátom tanított meg arra. Most is hallom a szavát: Első mindig a cél, az, hogy mit akarok építeni.

A homiletikai cél kivételes figyelmet érdemel és igényel. Nincs és nem volt szónoklattan, mely ne vetette volna fel a kérdést: mi a prédikálás célja? És ne kereste volna rá a kielégítő választ.

Az unitárius prédikáció-irodalom ugyanazon feltételek között fejlődött, mint más protestáns felekezeteké, csak természetesen, más tartalommal. Dávid Ferenc több beszédében vallja: „A prédikátor... értesse meg az evangéliumot, megvilágosítván azt tudománnyal a keresztyének előtt... Ne higgyen az emberi ítéleteknek, hanem csak a derék szentírásnak... Az emberi okoskodások helyébe helyeztesse a szívnek megtökéletesítését”. Ez utóbbi a dávid-ferenci homiletikai koncepció summája: a tökéletesítés. A prédikáció célja tehát a humánus kifejtése, a tökéletesség szolgálata.

Amint már említettük, a prédikáció célja szerves részét képezi a vallási és egyházi létünk egyetemes célrendszerének. A lelkes nem tűzhet ki az egyetemes célrendszeren túl eső célokat. Mi legyen ez az egyetemes cél? Nem lehet más, mint amit Jézus már kitűzött: a tökéletesség. Ennek az egyetemes célnak vannak alárendelve a részcélok. A célok hierarchiájában az egyházi beszéd az ilyen részcélokat hivatott kitűzni és munkálni.

A prédikáció célját legtagabban így határozhatjuk meg: hatáskeltés. Beszédeinkkel hatni akarunk. A hatásaktus alanya a lelkes, tárgya a gyülekezet.

Minden beszédnek külön mondanivalója van, külön célkitűzéssel jelentkezik. A prédikáció „egyéniségét” ezek a külön célok jelentik elsősorban. Ezeknek az „egyéni” céloknak — természetesen — a szükséglet megtapasztalásából kell kiindulniok.

Prédikációt írok. Első kérdésem: mire van szüksége a gyülekezetemnek? Az általános, egyetemes célrendszerben mi az, amit a mában és az „itt és most”-ban igényel. Homiletikai parancs: nem szabad még csak hozzákezdeni sem a prédikáció-íráshoz mindaddig, amíg nem tisztáztam a célkitűzést, amíg nem adtam világos és konkrét feleletet arra, hogy mi a célom, mit akarok. Az első szó, amit arra a papírra felfírok, amelynek hófehér ágyában megszületik a prédikáció, nem a dátum, a cím, a textus, hanem a cél. A cél s a mögötte rejlő szükséglet határoz meg mindent: textust, címet, tárgyat, anyagot, illusztrációt, stílust. Mint ahogy a pedagógus vázlatán első helyen a cél (pedagógiai és tárgyi cél) fogalma áll, úgy a lelkes is első helyre beszéde célkitűzését próbálja felírni. Fiatal lelkesektől szolgálat után meg szoktam kérdezni: mi

volt a célod ezzel a beszéddel? A kérdés legtöbbször a meglepetés erejével hat. Az a beszéd jó, melynek elhangzása után mind a szónok, mind a hallgató egy mondatban meg tudja határozni, mi volt a célkitűzés. Ha analitikusan járunk el, előre megválaszthatjuk a textust ugyan, de addig semmit sem írunk le, amíg nem feleltünk a kérdésre: minő célra utal a textus? Célszerű-e nekem az itt és most? A cél sohasem valaminek a pusztá bemutatása, nem szemléltetés, nem magyarázat, ezek csak segítőeszközök. A cél cselekvést, megváltozást, értékmegvalósításra való vállalkozást, odaszentelődést kifejező imperatívusz. Nem tényítélet, hanem értékítélet. Helytelen célul tűzni ki ilyeneket: a vasárnap eredete, Isten értelmi tulajdonságai, a zsidók helyzete Babilonban stb., mert ezek nem értékítéletek, és nem foglalják magukba az értékítélet imperatívuszát.

Ne tűzzünk ki olyan célokat, melyek híveink teljesítőképségeit felülmúlják, mint napi ötszöri imádkozás, abszolút tisztaság, tökéletesség, vagyonunk szétoztása stb. Ne tűzzünk ki túlságosan távoli célokat, mint pl. Istenországa; csak lépéseket tűzzünk ki megvalósításra, és csatoljuk hozzá a bizonyosság élményét, hogy helyes irányban járunk.

Legyen a cél világos, határozott, félremagyarázhatatlan, pontos, figyeljük alaposan magunkat — a lélek csendes hangján szól hozzánk Isten.

Legyen a cél minél teljesebb összhangban a textussal és a tárggyal. Ne jelöljön meg se több, se kevesebb, sem pedig más követelményt, mint amit a textus mond. Ha az imádkozás szükségességét tűzzük ki célul, nem vehetjük textusnak a Jak 5,13-t, mivel itt csak a szenvedőknek kínálja az imádkozást a Biblia, holott imádkozni a nem szenvedőknek is kell.

A kitűzött célt egy pillanatig se tévesszük szem elől. A bevezetéstől az ámenig a prédikálás minden percében gondoljunk a célra, és azt el ne veszítsük egy pillanatig se.

Legyen a cél gyakorlati, a prédikáció hallgatása után tudja a hívő, mi vár rá, mit kell tennie, vagy nem.

Legyen a cél parancs jelleggel megfogalmazva. Pl.: Ne engedd, hogy egy nap is elműljék anélkül, hogy valami jót ne tettél volna!

Legyen a cél mindenre vonatkozó, nemre, foglalkozásra, korra való tekintet nélkül.

Legyen a cél hosszú időre szóló, ne csak egy-két napra vagy hétre.

Írásban fogalmazzuk meg célkitűzéseinket. A cél: Tegyük bizonyosságot minden nap türelmességünkön! Cím: Parancsolom, tőrj! Textus: 1Thess 5,14.

Befejezésül csak ennyit: Tekintsük nekünk szóló homiletikai parancsnak: tudatos, világos céltudat és célkitűzés!

Gellérd Imre

ÉLETEM, PÁLYÁM EMLÉKEIBŐL

Kisiskoláskorom

Az elemi iskola hat osztályát szülőfalumban, a Marosvásárhely közelében levő Szentháromság egytanerős unitárius iskolájában jártam. Tanítónőnk a falubeli unitárius pap felesége volt. Szívesen és szorgalmasan tanultam. A 4. osztály elvégzése után gyakran kaptam „tanítói” megbízást, s a kapott utasítások szerint olvastattam, számoltattam, rajzoltattam tanulótársaimat. Gyakran énekeltünk, és kórusban mondtuk a szorzótáblát.

Gyerekkori sikereim és kudarcaim ehhez a kisiskolához fűződnek. Az első, felejtethetetlen sikert az esperesi vizitáció hozta. Ez az esperesi látogatás nagy esemény, amolyan kiüntetés volt a mi eldugott, sáros falunk számára.

Ezen a vizitáción történt

A kedves, mosolygós, szép hangú tanítónő, akit a férje után tiszteletes asszonynak szólítottunk, kihívott a térképhez.

— Péter, állj háttal a térképnek, és mutasd meg, hol van az a világ-rész, ország, város, hegy, folyó, amit kérdezek. Ezután következtek a kérdések. Hol van Ázsia, Afrika, Bulgária, Finnország, a Balkán hegység, a Rajna, és így tovább. Nagy izgalommal ugyan, de mindent megmutattam.

A vizitálókat meglepte ez a szereplés. Nagyon megdicsérték a tanítónőmet, a papot és édesapámat is. Egy-két mosoly, elismerő szó nekem is jutott. Ez a siker és dicséret egész családom tekintélyét megnö-

velte a rokonok között, de még az utcában, sőt az egész faluban is.

A nagy siker szép élménye mellett őrzök keservet, nagy bánatot okozó emléket is. Egy csínytevéséért büntetésül bekerültem a tanítónő asztala alá. Borzasztó nagy meglepetés volt ez! Akkor azt hittem, hogy nálam szerencsétlenebb gyerek a világon nincs. Kétségbeesetten töprengtem a sorsomon. Mi lesz velem? Mi vár rám? Mit mond majd édesapám, édesanyám?

Kétféle lehetőségen töprengtem. Megölöm magam, vagy valami olyan nagy dolgot csinállok, hogy soha többé emberfia ne kerüljön az asztal alá. A „megölöm magam” végrehajtásához két lehetőséget ismertem akkor: felakasztom magam, vagy kútba szököm. Az akasztáshoz kö-

télre van szükség. Hol szerezzek? Az életosztón parancsára felbukkan- tak az akadályok. Két tehenünk volt otthon: a Csokros és a Ruzsi. Kötéllel vannak a jászolhoz kötve. Ez a kötél jó lesz. De, hogyha le- oldom az egyik kötelet, akkor mi lesz azzal a tehénnel? És mi lesz, ha megtalálnak és levágnak a kötél- ről? Azzal már nem szabad többet élő állatot megkötni. Marad a kútba szökés. Ez könnyen megvalósítható. De mi lesz azután? Honnan kap a család ivóvizet? Hogy takarítják ki a kutat? Erről a tervről is le kel- lett mondani.

Töprengésem, gyötrődésem köz- ben nézelődni kezdtem. Gyönyör- ködtem a tiszteletes asszony szép, formás lábaiban. Térde alatt meg- láttam a gumiból készült harisnya- kötőt. Nem tudom, hogy történt, de egyszer csak villámgyorsan, jól kiszámított mozdulattal meghúztam, majd visszaengedtem mind a két gumipántot. El nem tudtam volna képzelni, hogy a kedves, szép hangú tiszteletes asszony akkorát tudjon sikoltani, mint amilyet akkor hallottunk tőle. Kiparancsolt az asztal alól. Alaposan kikaptam tőle is, a férjétől is. A verés után haza- szöktem. Amikor szüleim megtudták a történeteket, tőlük is megkaptam a magamét.

Másnap édesapám elkísért az is- kolába. A papi lakás ajtaja előtt megálltunk. Nekem be kellett men- ni bocsánatot kérni. Legyen áldott a család emléke, mert mindenki se- gített a nagy esemény lebonyolítá- sában, hiszen én makacsul hallgat- tam.

— Ugyi, Péter, azért jöttél, hogy bocsánatot kérj? Ugyi, Péter, azt akarod mondani, hogy ezután jó gyerek leszel! Belőlem mindössze egy „űhű”-féle választ sikerült ki- csalniuk. Ezt is elfogadták, ennek is örültek. A tiszteletes asszony pe- dig még azt is megjegyezte, hogy tanult ő is az esetből, soha senkit nem küld többé az asztal alá.

Hosszú tanítói, tanári, igazgatói működésem során, amikor egy-egy diákcsínyt kellett megítélnem, min- dig eszembe jutott ez a régi emlék, ez a gyereklázadás, -megalázás, és ez mindig nyugalomra, megértésre, megbocsátásra ösztönzött a bünte- tés kiszabásában.

Az első tanítói állás

Jó eredményű tanítói oklevelem megszerzése után mintegy fél évig nem jutottam álláshoz. Az akkor

szokásos „áldozatok meghozása” után, ideiglenes kinevezést kaptam megyém, Maros-Torda megye Unoka nevű községébe. A kis mezősegi falu lakosságának többsége református vallású volt. Talán tizenöt-husz román család is élt a településen. (Közülük az egyiknek hét tanköte- les gyermeke volt.) A román gyere- kek részére szervezték az új iskolát.

Este érkeztem a faluba. Felkeres- tem a román nemzetiségű községi bírót. Kedvesen és szeretettel fog- adott. Neki is több tanköteles gyer- meke volt. Rövid beszélgetés után kiderült, hogy tanulók vannak, de iskola nincs. Illetve van egy új is- kola (erről beszéltek a tanfelügyelősé- gen), de azt a reformátusok épít- tették. Így igaz volt az, hogy a falu- ban új iskolát építettek, de az más célra készült. A román gyermekek szülei közül egyesek azt hitték, hogy olyan állami tanítót kapnak, aki majd megszerzi részükre az új épü- letet.

Nem így történt. Olyan magyar nemzetiségű tanítót kaptak, aki a becsületes román kollégáival együtt elképzelhetetlennek tartotta volna az ilyen törvényteleniséget. Magam úgy éreztem, hogy egy ilyen akció megbocsáthatatlan bűn lenne. In- kább az állásnélküliség folytatása. Mit lehet tenni mégis a kinevezés megtartása érdekében? Én, a 18 éves pályakezdő fiatal tanító, ebben a feszült és kínos helyzetben keres- tem a megoldási lehetőségeket. Hi- szen az ideiglenes kinevezés átvéte- lekor édesapám közölte velem, hogy már az első hónapi fizetésem jelen- tős részére szükség van a családban.

Sorra látogattam eljövendő tanít- ványaimat. Erre nem a családlátog- atásra kiadott rendelet kötelezett, mert ilyen talán még nem is volt akkor, hanem az eljövendő tanítvá- nyok és azok szüleinek, életviszo- nyainak megismerése vagy valami különös életosztón sarkallt a látoga- tásra?

Az egyik család új házban lakott, de az egyik szobájukat nem tudták befejezni. Ajtó, ablak már volt, a padló hiányzott. Ebben a félkész szobában született meg a szerencsés ötlet. Megbeszéltem a szülővel, azt hiszem Dukának hívták, hogy ez a szoba jó lenne tanteremnek. Desz- kát szerzünk, elkészítjük a padlót, falitáblát, padokat.

A szülők segítségével, a fűrő-faragó fiatal székely tanító két hét alatt kialakította a szükségtantermet a kis mezősegi falu román tanulói részé- re. Ezzel a kis kényszermegoldással

sokat nyertünk. Biztosítottuk a fa- luban élő román nemzetiségű tanu- lók anyanyelvi tanulását, megőriz- tük a faluban élő magyar és román nemzetiség közötti jó kapcsolatokat, megszűnt a reformátusok szorongása az új iskola esetleges elvesztése miatt. Nem utolsósorban sikerült szerezni magamnak munkahelyet, családomnak a szükséges anyagi támogatást. Ezt az akkori viszonyok között, pályakezdő fiatal tanító ré- széről aligha lehetett túlértékelni.

Az irodalmi élet vonzásában

Dr. Boros György kolozsvári uni- tárius püspök segítségével kerültem a Korond-fenyőkúti hegyi-tanyai magyar tannyelvű állami elemi isko- lába, ahol lelkesedve tanítottam egyedül a rám bízott hat osztály 100–110 tanulóját.

Paradox módon a vallást is én ta- nítottam az unitárius, a katolikus, a református tanulóknak egyaránt. Pusztán szívességből.

Életem legszebb éveit töltöttem itt. Csodálatos környezetben éltem. A Hargita szépsége elbűvölt. Életre szóló élményt jelentett a hegyi élet- tel, a hegyi emberekkel, tájakkal, szokásokkal való megismerkedés. A havasi emberek, a favágó, szénégető, pásztorkodó székelyek évszázados hagyományokat ismertek, örökítet- tek át utódaikra.

Az iskolai oktatás mellett, önként, felsőbb irányítás nélkül, színdara- bokat tanítottam a fiataloknak, énekkart szerveztem, bálakat ren- dezünk a tanteremben, amelyeken a székely virtus és fortély sok-sok fényes (és néhány sötét) oldalát is- mertem meg, éltem át.

Gyakran tartottam előadást az egy-két tucatnyi hallgatónak.

Megtanultam közlekedni az erdő- ben, a ködben, a magas havasi hó- rengetegben.

Szabad időmben sokat olvastam. Egyre sűrűbben jelentek meg írá- saim a Székelyudvarhelyen kiadott Székely Közéletben és különböző unitárius kiadványokban (Kévekö- tés, Unitárius Naptár, Unitárius Közlöny, Székelység, valamint a megye román nyelvű szaklapjában – a Scoala Practicăban).

Fenyőkúti működésem alatt jelent meg Gyónás címmel az első kis verseskötetem. A Székely Közélet nagynevű szerkesztője, Tompa László mutatott be az olvasóknak.

Dr. Kovács Péter

Magyarország Köztársaság

A magyar országgyűlés 1946. jan. 31-én elfogadta az ország államfor- májáról szóló törvényt, s ezzel az addigi királyságból Magyarország köztársasággá lett.

A köztársasági államforma mellett felszólaltak a pártok vezető képvi- selői, köztük a Polgári Demokrata

Párt nevében Szent-Iványi Sándor, aki „A Polgári Demokrata Párt nevében üdvözlö a törvényjavasla- tot, elfogadja általánosságban, és kívánja, hogy az új köztársasági államformában egy öntudatra éb- redt és politikai érzékkel bíró ma-

gyar nép nézzen szembe egy szebb és boldogabb jövővel.”

Ismeretes, hogy Szent-Iványi Sán- dor 1946 szeptemberében Londonba, majd onnan az Egyesült Államokba utazott. Nem tért haza, de élete vé- géig unitárius lelkesízi szolgálatot végzett. Lancaster városában halt el.

Egyistenhívő törekvések az orosz szellemi életben

(75 éve halt meg L. Tolsztoj, és 100 éve jelent meg a *Gyónás* című vallomása Genfben)

„Nem vagyok szent, sohasem vallottam magam annak... Ha olyan embernek tartanak, aki nem tévedhet, akkor minden egyes cselekedetem hazugságnak avagy színlelésnek kell, hogy lássék. De ha gyenge embernek tartanak, akkor annak látszom, ami valójában vagyok: szánsalomra méltó, de becsületes lénynek, aki mindig s teljes szívéből azt kívánta, hogy Istennek hűséges szolgálója legyen.”

L. Tolsztoj

Csakis mi vagyunk birtokában az egyetlen lehetséges igazságnak? — teszi fel az örök kérdést mindannyiunknak a 19. század nagy szellemóriása, Tolsztoj. A nagy humanisták, Erasmus, Goethe, majd később Thomas Mann méltó kelet-európai társa. Ám nemcsak nagy gondolkodó, hanem csodálatos író is volt. A regényirodalomban olyan örök érvényűt alkotott, mint Shakespeare a drámában. Hosszas vívódás és keresés után hamarosan rátalált Istenre, s az ő igazságára a Bibliában. Egyre jobban elmélyül a Szentírásban. Jézus tanítása alapján megalkotta azt az egyéni, sajátos tolsztoji bölcséletet, ami az unitárius hitfelfogáshoz közel áll. Legtalálhatóbban *szeretet-vallás*nak nevezhetnénk ezt az életfilozófiát.

Száma Jézus egyike volt az emberiség legnagyobb tanítóinak, a többi nagyok sorában (Zoroaszter, Konfucius, Mózes, Buddha, a zsidó próféták és Mohamed között).

Őszintén hisz Isten teremtet és gondviselő munkájában és Jézus megváltó tanításában. Műveiben nemcsak interpretálja vagy illusztrálja a gyakran előforduló bibliai idézeteket, hanem szimbolikus tömörséggel fogalmazza újra.

Az Akadémiai Kiadó 1985-ben jelentette meg Hajnád Zoltán elemző munkáját *Lev Tolsztojról* (Tragikum, halál, katarzis). Ebben a szerző bővebben foglalkozik a nagy orosz író bibliai kapcsolataival. Már Stefan Zweig is észrevette, hogy Tolsztojnál sajátos erkölcsi tanulságot hordoznak a biblikus ihletésű szövegrészek.

Perczelné Kozma Flóra unitárius író is írt Tolsztojról „Tolsztoj és a szabadelvű egyházak” címmel, a *Keresztény Magvető* 1905. évi számában. Az emberi lélek nagy bűvárának, a humanitás mindent vállaló mesterének hitvallásából élelétással emeli ki a modern kereszténységgel, s elsősorban az unitárius gondolkodással rokon vonásokat. Tolsztoj is a tiszta keresztény eszmékre hivatkozik, s nem az évszázados dogmákra teszi a hangsúlyt. A keresztény vallás lényegét a szeretet

gyakorlásában, illetve követésében keresi. Amerikában is elsőprő sikere volt Tolsztoj írásainak. A szabadgondolkodó író műveiből dr. Charles Joy szerkesztésében az amerikai unitáriusok könyvkiadója, a Beacon Press antológiát adott ki.

L. Tolsztoj hozzánk hasonlóan a kereszténységet aláveti a józan ész vizsgálatának. Ennek a szellemi törekvésnek van történelmi előzménye az orosz vallási életben.

A 15–16. század fordulóján az ún. novgorodi—moszkvai eretnekség szembefordult a hivatalos ortodox egyházzal, és támadta az egyházi ideológia alapjait. Tolsztoj is szembe került az ortodoxia dogmaival, és megvetette az egyház elvilágiasodott szemléletét, életvitelét. „Az az egyház, mely azokból áll, akik nem ígéretet és felkenéseket által, hanem az igazság és szeretet műve által vannak egyesítve. Ez az igazi egyház mindig élt, és örökké is fog élni” — írja a *Gyónásban*.

A novgorodi—moszkvai mozgalom reformációs jellegű volt. Tagadták az ortodoxia alapvető dogmáit. Ez a mozgalom hamarosan elterjedt a nagyfejedelmi udvarban, Moszkvában is. A moszkvai kör szellemi, eszmei vezérei udvari titkárok voltak. Ők már mérsékeltebb irányzatot képviseltek. Ezt az irányzatot a hercegi körök is támogatták.

A moszkvai irányzat bírálta a szerzetességet, követelte a kolostori földek kisajátítását, síkraszállt a tudományos ismeretek és a felvilágosult eszmék terjesztéséért. A korabeli ortodoxok, a katolikus és protestáns európai hittársaikhoz hasonlóan jártak el, amikor az 1490-es ortodox egyházi zsinaton a novgorodi eretnekeket kiátkozták. A moszkvai szabadgondolkodókat pedig máglyahalálra ítélték, de észrevehető hatást gyakoroltak az orosz társadalmi gondolkodás fejlődésére.

Elősegítették a humanista eszmék térhódítását. Hasonló utat járt be a kései utód, Tolsztoj is. Miután rátalált az evangéliumra, továbbment a szabadgondolkodás útján. Ő is arra a végkövetkeztetésre jutott, hogy az ortodox egyház nem áll evangéliumi alapon. Szerinte az evangéliumban egyedül az erkölcsi tanítások számítanak. Tolsztojt is kiátkozták, s a *Gyónás* című értekezését is csak Genfben adhatta ki. A szabadgondolkodó és vallásreformátor már ott lappang fiatalkori írásában is. Foglalkoztatták a nazarénus eszmék. Figyelemmel kísérte a magyarországi nazarénusok mozgalmát. (Különösen az ún. egyistenhívő águk érdekelte a nagy gondolkodót.) Schmitt Jenő Henrik magyarországi sajtóperével például egy 1897. jún. 17-i levelében foglalkozik. Minden érdekelte és foglalkoztatta, ami az evangéliumi igazságot sugározta. „Az igazságnak csak egy örök, az evangéliumokban világosan kifejezett tanítása van... És amikor az ember megértette ezt a ta-

nítást, akkor ő Istennel szabadon közvetlen kapcsolatba lép, és kérdeznie senkitől semmit sem kell neki.” (Tolsztoj)

Tolsztoj látta, hogy Krisztus nem megváltó volt, aki elvette a világ bűneit, és nem isten, hanem mártír, akit az igazságért, haladó nézeteiért megöltek. Ezért tetszett Tolsztojnak Munkácsy Mihály Krisztus-ábrázolása is. Saját felfogásához érezte közelinek, az ő értelmezését érezte ki a festményből.

Tolsztoj a jézusi egyszerűséget és az isteni megbocsátást hirdette. Tudta, hogy Isten országáért mindenkinek a maga területén, a képességei szerint kell munkálkodnia. Ehhez természetesen munkatársakra, tanítványokra van szükség. Ezért is tért vissza a néphez. Meggyőződése volt, hogy csak akkor találjuk meg az igazi egyszerűséget, ha úgy élünk, ahogy az orosz parasztok. Osszuk fel a vagyonunkat a szegények között, legyünk szelídek és megbocsátók. A nagy humanista azt akarta, hogy a jézusi eszmék tiszta hirdetői legyünk Isten országa érdekében. Örök időkre hirdeti, hogy az emberi lelket kell fogékonnyá tenni a jóra és az állhatatosságra. Végül bekövetkezik a tragikus futás, és Asztápovo állomásán befejezi életét.

Az evangéliumi ihletésű tökéletességre való törekvés juttatta arra a meggyőződésre, hogy az ember békeszöveget születt. Isten békeszöveget ígért, és békét ajándékoz nekünk. Itt a földön megvan mindannyiunknak a békére való lehetőségünk.

Erre figyelmeztet minket Tolsztoj élete és munkássága.

Felhős Szaboles

A MAGYAR ENSZ TÁRSASÁG

Jan. 28-án ülést tartott a Magyar ENSZ Társaság intézőbizottsága. A tanácskozást Simai Mihály akadémikus, a Társaság elnöke nyitotta meg. Ezt követően ismertette azt a felhívást, amelyet a közelmúltban Genfben az ENSZ szervezésében a békeév nyitó eseményeként megtartott „Együtt a békéért” elnevezésű konferencia bocsátott ki. Az intézőbizottság egyetértését fejezte ki a felhívással, amely lehetségesnek mondja a nemzetközi helyzet javítását és a biztonság megszilárdítását.

Dr. Gömbös Ervin főtitkár beszámolt a Magyar ENSZ Társaság 1985-ben végzett munkájáról és ismertette az 1986. évi munkatervet.

Ezt követően dr. Somogyi Ferenc külügyminisztériumi főosztályvezető tájékoztatót tartott az ENSZ-közügyűlés 40., jubileumi üléséről.

A chicagói Meadville/Lombard Unitárius Teológiai Intézet

A Meadville iskola a chicagói egyetem önálló, teljes jogú tagja. Ez az egyetem nemcsak az USA, hanem a világ egyik vezető felsőoktatási intézete. Eredményességére jellemző, hogy 53 Nobel-díjas dolgozott a falai között, és jelenleg mintegy 70 tudományos társaság végez itt munkát.

Az egyetemet John D. Rockefeller, a híres olaj-multimilliomos család egyik tagja alapította 1892-ben, s az intézet azóta is magánkézben van.

A világ minden tájáról érkező hallgatók száma ma már megközelíti a 10 000-t. A diákok túlnyomó többsége a chicagói belvárostól, a „loop”-tól néhány km-re fekvő egyetemi városban él, mely szinte állam az államban. A Hyde parknak nevezett területen közel 130 épület tartozik az egyetemhez.

A tudományos élet csaknem minden területével lehet itt foglalkozni, a legmagasabb szinten. A tandíjak rendkívül magasak, de az itt szerzett képesítés a munkaerőpiac legjobban fizetett állásaihoz segíti hozzá azokat, akik nem sajnálták maguktól az anyagi és szellemi befektetést. Hamar a gazdasági kérdéseknél tartunk, érdemes itt megjegyezni, hogy az egyetem évi költségvetése megközelíti a 600 millió dollárt.

A művelhető tudományos szakterületek között igen jelentős helyet foglal el a teológia tudománya. Ennek legfelsőbb szintű oktatása a nem felekezeti jellegű Hittudományi Akadémián történik, ahol ún. nagydoktori fokozat szerezhető.

Ugyancsak a chicagói egyetem teljes jogú tagja az a 12 felekezeti jellegű teológiai intézet, melyeken különböző fokú teológiai és lelkész képezéseket lehet szerezni.

Ennek a 12 intézetnek egyike az unitárius Meadville/Lombard Teológiai Intézet is. Vessünk egy rövid pillantást az iskola történetére!

A teológiát 1844-ben alapították a Pennsylvania állambeli Meadville városában. Az alapítás Harm Jan Huidekoper és J. C. Church nevéhez fűződik. A következő években az intézet mind több unitárius lelkészt bocsá-

tott útnak, figyelembe véve az egyház-községek egyre növekvő igényeit.

Időközben, 1892-ben megalakult a chicagói egyetem, és hamar kiderült, hogy különösen a humán jellegű tudományok egyik legjelentősebb központjává kezd válni. Néhány éven belül jónéhány teológia csatlakozott az egyetemhez, köztük az univerzalista jellegű Lombard Intézet is, mely eredetileg az Illinois állambeli Galesburg városában működött. 1926-ban az unitárius Meadville Teológia is Chicagóba költözött, jelenlegi helyére, az 57. utca és a Woodlawn Avenue sarkára. A két szabadelvű teológiai intézet hamar szövetséget alkotott, majd 1964-ben formálisan nevében is egyesült.

Az intézet jelenleg több épület tulajdonosa, melyek között lakóházak is találhatók. A központi épületben vannak a professzorok szobái, a dékáni és egyéb hivatalok, tantermek, társalkodó helyiségek. Itt található a teológia közel 100 000 kötetet nyilvántartó könyvtára is.

Az intézet hallgatói — így mi is — esetenként más teológiákon is látogatgatják az előadásokat.

Az unitárius teológián igen élénk közösségi élet folyik, melynek eredményeképpen szinte napról napra új programok teszik lehetővé, hogy a diákok a tanulmányok mellett egymást — jövődö kollégáikat — is megismerjék.

Sok esemény az intézettől alig pár méterre levő „Első unitárius templom”-ban zajlik, ahol közösségi alkalmak, áhítatok követik egymást a vasárnapi istentiszteletig.

A teológia egész légköre rendkívül dinamikus és szabad, széles teret enged mindazoknak, akik falai között tanulnak.

Igen nagy öröm számunkra, hogy e szabad szellemű légkörben, elsajátítva a leghaladóbb teológiai irányzatok gondolatait, a mi magyar unitárius örökségünk keresztény szellemét képviselhetjük e nagy országban.

Orbók Attila

Bérházat kellett emelni ahhoz, hogy templomot építhessünk. De miért nem lehetett ezt földszinti, utcára néző elhelyezésben megtervezni? Sok vita hangzott már el évtizedek óta emiatt.

Most azonban szóljon e kérdéshez hozzá a legkompetensebb, a legszámottevőbb fél, maga a tervező művész személyesen, közel 100 év távlatából!

A Budapesti Műszaki Egyetem Könyvtárában őriznek egy kéziratot: 405 864 raktári szám alatt: „Pecz Samu műépítész, műegyetemi tanár életrajzi adatai és munkálkodása saját leírása szerint.” A kéziratot Pecz Samu sajátkezű aláírásával fémjelezte és az írás dátuma: „Budapest 1920. szeptember hó.”

Ezek szerint a templomtervező Pecz Samu művének elkészülte után 30 évre így nyilatkozik a Koháry utcai unitárius templom építéstörténetéről:

„... Ugyanezen időben készítettem a dévaványai ev. ref. templom pályatervét, mellyel első díjat nyertem, valamint a budapesti unitárius egyházközség részére készített templom és bérházi tervét, továbbá a debreceni ev. ref. egyházközség Kossuth Lajos utcai templom tervét is.

A dévaványai ev. ref. templom tervem nem jutott kivitelre, mert egy más építész terve szerint építették fel.

A budapesti unitárius egyház temploma és bérháza felépült, azonban sajnos nem az eredeti tervem szerint, eredetileg ugyanis a templomot az Alkotmány utcai oldalra terveztem, amely sokkal szebb megoldás volt, de pénzügyi szempontból nem volt keresztül vihető.

A templom most a Koháry utcai részben van és pedig a második emeleten, amely emeleti elrendezés azért volt szükséges, mert az aránylag kis templomot nem lehetett egy háromemeletes háznak megfelelő magassággal készíteni, sem pedig nem volt lehetséges az esetleg földszinten elhelyezett templom fölé bérhelyiségeket helyezni.

A budapesti unitárius templom egy egyhajós templom poligonális befejezéssel; a templomhajót nyers téglabordákkal ellátott gótkeresztboltozatok tűzbiztosan fedik be.

Az épületet korai gót stílusban terveztem, kívül teljesen nyerstéglával és kőanyaggal burkolva; az építőköltség körülbelül 600 000, — korona volt. (Ld.: Építőipar 1898. évf. 9. számában.) ...”

Ezek szerint a tervező művész véleménye 1. A templom alaprajzi méretéhez viszonyítva nem lett volna arányos a három emeletnyi magasság.

2. A korabeli építészettechnika szerint pedig nem volt lehetséges a földszinten lévő templom boltívei fölé még több emelet magasságot felépíteni.

Kaplayné dr. Schey Ilona

A templomépítés kezdetei

A Koháry utcai templom építéstörténete

A Koháry utcai templom — ami néhány év múlva 100 éves lesz — először adott otthont a budapesti unitárius híveknek. A templomot, amint tudjuk Pecz Samu, korának elsőrendű építőművésze tervezte abban a stílusban, mely az akkori idők művészi kifejezési formája volt.

Minden korszak lelki tükré, saját korának művészete. Templomunk építési korszakában a művészi kifejezési forma az volt, hogy elmúlt korszakok stílusát tartották esz-

ményképnek. Ezért tervezte Pecz Samu az első budapesti unitárius templomot az úgynevezett neogótikus stílusban, mely ezek szerint a középkor művészi stílusát álmódta vissza. Miután 1890-ben — és nem a középkorban épült — hűségesen és őszintén adja vissza a XIX. század vég művészi arculatát.

Minden történeti szépsége mellett, van az utódoknak egy fájdalmas panasz. Nehezen törődtek bele abba a ténybe, hogy templomunk miért került a II. emelet magasságába? Még akkor is ha tudjuk, hogy ennek oka pénzügyi kényszer volt.

SÜTŐ ANDRÁS:

Miről szól Sütő András új darabja? Arvai Réka és Zetelaki Gábor tragikus kimenetelű szerelméről? Vencel és Dániel bácsi, a két öreg székely reményeinek apadásáról? A Nagy Romlásról, mely mindenkit eltemet, aki kiáltó szóval megindítja a lavinát? Úgy gondolom, silány kísérletnek bizonyulna minden próbálkozás a cselekmény elmondására.

Sütő műve nem könnyen sorolható be a drámatörténet decimális rendszerébe sem. A történet, amely meg elevenedik előttünk, egy ponton elhagyja a valóság gyalogszerrel járható ösvényeit, s a képzelet szárnyán emelkedik a népballadák és a népmesék magasába. Nem előzmény nélküli ez a fordulat a magyar drámaírásban. Elég, ha Tamási Áron *Énekes madár* című darabjára gondolunk. Csak röstellhetjük, hogy Bartók és Kodály hazájában sokan szívesebben, a befogadás nagyobb készségével nézik a drámai avantgarde legképtelenebb útkereséseit is, mondván, hogy azok jobban kifejezik a modern kor feszültségeit, abszurd helyzetét, mint a folklór hagyományain építkező művek. Pedig akad külföldi példa is — elég, ha itt Lorciát említjük —, mely azt bizonyítja, hogy a drámaírásban népi alapokra nem csupán néprajzi múzeumot lehet építeni, alkalmas kiindulás ez a lét legkeservesebb, legmegrázóbb kérdéseinek fölvetésére is.

Sütő András ezúttal fekete tintával írt költői tudósítása a szülőföldjén tapasztalt lélekesonkulásról szól keményen, minden érzélgősség nélkül. Pedig magukra maradt öregember hőseinek okuk volna a kesergésre, hiszen életüknek nem látják a folytatását, családjuknak nyoma szakad, miként az előadást kezdő dal jégmadarának. S akinek vannak unokái, azok is „ki tudja, hová hullatott székely mákszemek a szét-szórtságban”.

Sik Ferencet két veszély fenyegette, amikor az *Advent a Hargitán* rendezésébe fogott. A szépelgő folklór kísértése, valamint a publicisztikai indulatú allegorizálás. Illyés Gyula tiszta, racionális szenvedélyű drámáin iskolázott ízlése megóvta

mindkettőtől. Két ponton volt némileg hűtlen az írott szöveghez. A kezdő jelenet betlehemes csoportképe más, a drámáénál derűsebb hangot pendít meg, ellentmondásba is kerül az öregek végletes egyedüllétével. A zárójelenetben is eltér Sütő instrukciójától, de ezzel a „hűtlen-séggel” nézőként csak egyetérteni tudok. Az előadásban a nagy omlás nem söpri el Bódi Vencel boronaházát s ezzel a megoldással a rendező inkább Kisrékának ad igazat, aki szerint: „Ahol várakozás van, oda jelt küld az Isten. Vigasztalót.” Nincs ok a megbékélésre, a kien-gesztelődésre, de azzal a gesztussal, hogy a házat, amelyben karácsonyról karácsonyra világoltak a várakozás lámpásai, nem pusztítja el, a rendező a záró instrukcióval szemben mintegy Petőfihez fellebbez, aki ezt írta: „a magyar nem olyasmí, Mint a gyertya, mit el lehet oltani;”.

A diszlettervező Bakó József a szakadék szélén álló boronaházat tette a játéktér közepére. Két oldalról a meredek hegyek, a lejtős járasok jelzik, hogy zord vidékre köszöntöttek a zord idők, ahol az év nagyobbik felében hó borítja a földet. A színvilág illeszkedik a dráma hangulatához. A fehér, a barna és a fekete uralja a látványt.

A leghálásabb színészi feladat Kubik Annáé, aki maradéktalanul él is a lehetőséggel, hogy tulajdonképpen négy asszonyt jeleníthet meg. Alakításának különös fényt ad, hogy a természeti környezetben felcseperedett nő természetes kacérsága szólal meg Rékájában.

Funtek Frigyes Zetelaki Gábora is egyszerűségével hat. Götz Anna rövid szerepében a szülőföldjét és szülőjét elhagyó fiatal nő dacos elszántságát villantja föl.

A két öreg közül Sinkovits Imre Bódi Vencelje biblikus méretűvé növelt fájdalmával régi, nagy Mózes-alakítását is emlékeztetünkbe idézi. Agárdi Gábor szikár, reménytelen Zetelaki Dániel végül meg is indokolja korábbi összezsáttanásait Vencellel: „Kimerítettük már Isten csodáit, és többé nem számíthatunk senkire, semmire, csak önmagunkra”.

Köröspataki Kiss Sándor

A gyermek-istentiszteleteket

Orbókné Szent-Iványi Ilona lelkeszőn külföldi tanulmányútja idején is rendszerben megtartjuk az alábbi vasárnapokon: ápr. 13. és 27., máj. 11. és 25., jún. 8-án lesz az évzáró. A szolgálatot világi híveink önkéntes segítségével látjuk el. A 6–14 éves gyermekek bármikor csatlakozhatnak a gyermek-istentiszteletek látogatásához, melyeket a Nagy Ignác u. istentisztelettel egyidőben, de. 11 órai kezdettel tartunk az I. emeleti tanácsteremben.

Véndiáktalálkozó

A volt kolozsvári és székelykeresztúri unitárius főgimnáziumok Magyarországon élő öregdiákjai szokásos évi találkozójukat 1986. május 11-én vasárnap de. 11 órától tartják a Nagy Ignác u. 4. sz. alatti unitárius templomban, illetve gyülekezeti teremben. A templomi szolgálatot Beneze Márton, dr. Ferencz József és Szász János végzik. Az istentisztelet és úrvasoraoztást közebed követi. Az azon részt venni kívánók igényüket írásban, vagy telefonon (113-094) előzetesen jelentsék be.

A Magyar Nemzet című napilapunk „A nap” rovatában Diurnus néven az egyik munkatárs napról-napra érdekes és mindnyájunk figyelmére méltó rövid eszmefuttatásokat közöl.

A február eleji egyik számban írásának címe: „A Farkas utcai templomról”. Ebből az írásból idézzük az alábbiakat.

„Azt olvastam egyik napilapunk csevegő erdélyi útirajzában, hogy a kolozsvári Farkas utcai templomban hirdették ki a világon először a vallásszabadságot. Kevés szebb s fontosabb templom van számomra a világon, de a tolerancia történetének e nevezetes eseménye, legnagyobb sajnálatomra, mégsem ott történt. Hanem egy kicsit (30 kilométerrel) odébb: „helyben” Tordán. Persze, a szerző talán túl fiatal, semhogy tisztán emlékezhetne a dologra, hiszen jó négy évszázada már annak...”

„Hogy miért érdemes, szükséges a kiigazítás? Mert szellemi létkérdésünk, hogy kicsiny és nagy ügyekben mi aztán nagyon is kényesek legyünk az igazságra. Mültbéliekre, jelenkorira egyképpen. Kicsire is adjunk!”

Dávid Ferenc mai unitárius hívei köszönik Diurnus fenti helyreigazítását.

BÁSTI LAJOS

75 éve született ez az egykoron szépen, magyarul beszélő színész, akinek művészetére sokan emlékeznek. Voltak, akik Madách Ádámját tartották legjobb szerepének, melyről az unitárius író és kritikus, a szintén már elhalt Mátrai Betegh Béla írta a következőket: Básti Lajos rajongásnál többel: valódi tulajdonságokkal itatja át Ádám alakját. Emberivé és egyben a küzdelem jelképévé azzal teszi a figurát, hogy szenvedélyes lobogással érdeklődik minden iránt, sőt olykor ezt az érdeklődést kétséggel is színezi.

Páskándi Géza Vendégség címmel írt egy Dávid Ferenc drámát, melynek főszerepét szintén Básti Lajos alakította 1972-ben nagy sikerrel.

Az előadások sikere után a budapesti gyülekezet meghívta egyik szombat esti összejövetelére Básti Lajost, aki közvetlenül mesélt arról, hogyan ismerkedett Dávid Ferenc alakjával, tette magáévá élete tragédiáját, akinek — egykori barátja árulása következtében — egy koncepciós perben kell küzdenie a véle szemben állókkal. Kedvesen és emberi közvetlenséggel feleltetett a feltett kérdésekre. Megértette azt is, hogy mi, unitáriusok, nem értettünk egyet a Páskándi által elképzelt cselédleány szerepének a darabba való beállításával.

Szeretettel őrizzük a Dávid Ferencet is meglevenítő nagy színész emlékezetét.

Az Unitárius Élet fenntartási terheinek enyhítésére adományokat köszönettel fogadunk.

Az Elet és irodalom-ban nemrég megjelent, „Kettős portré a 60-as évekből” című írásomban nagy szeretettel emlegettem egy bizonyos „F. I. püspököt”. A monogram Filep Imre, egykori unitárius püspököt rejti. Visszaemlékezésemben egyetemi éveimet elevenítettem föl, amely életem legnehezebb időszaka volt. Az öt diákévet egy fiúpajtásommal, csoporttársammal együtt vészeltem át, akit „Vadgesztenyének” becéztem. Ő volt a legjobb barátom, úgy kapaszkodtunk egymásba, mint a rettegő gyerekek. A minket körülvevő világot kiismerhetetlennek, ellenségesnek éreztük, és se családtagjaink, se tanáraink közt nem akadt senki, aki kétségbeesett, zavaros, kapkodó gondolatainkat segített volna a helyes mederbe terelni. Bármerre fordultunk, csak ingerültséggel, gúnnyal és elutasítással találkoztunk.

Az egyetlen ember, aki ebben az időben mellénk állt, szeretettel, jószággal és bölcsességgel, Filep Imre volt.

Pedig — felnőtt fejjel már jól látom — nem volt könnyű dolga velünk. Mire őhöz eljutottunk (barátom, „Vadgesztenye” unitárius volt), a belső zaklatottságtól már csaknem elvesztettük az ép eszüket, civilizáltságunkkal és illemtudásunkkal együtt. Amikor megérez-tük, hogy itt végre nem pofon, hanem simogatás vár ránk, egyre mohóbbak, követelőzőbbek lettünk — nem tudtunk betelni Filep Imre jó-ságával. (A finom Filepnétől is sü-

teményt kaptunk szemrehányó pil-lantások helyett, ha rátörtünk a családra, hogy Imre bácsival hitvitákba (!) bocsátkozzunk.)

Filep Imre hagyta magát belerán-gatni a vitákba, vagyis látszólag elfogadta az általunk felállított játék-szabályokat, s követett minket azon a szellemi ingoványon, amerre kérdéseinkkel csalogattuk. Miközben a válaszai — ezt jó tíz évvel később vettem csak észre — kis világító-pontokként egymás mellé sorakoz-va, nyílegyenesen mutatták az ingo-ványból kivezető utat. Amíg hozzá jártunk, csak azt éreztük, hogy ta-láltunk a világban egy kellemes zu-got, élveztük a beszélgetést, a „vi-tát” és saját fontosságunkat, amely-lyel az ő figyelme ruházott fel ben-nünket. Ma már azonban tudom, hogy amit tőle kaptunk, nem pillan-atnyi enyhülés, megpihenés volt a nagy Talánnyal való viaskodásunk közben, hanem a Talány megoldása: nem egyes kérdéseinkre, hanem A kérdés-re kaptunk választ.

Arról volt szó, hogy mi eltéved-tünk, és viharverten, megtépzottan hozzá fordultunk útmutatásért — ő pedig olyan egyszerűen és magától értetődően, hogy saját bonyolult teó-riánkba belegabalyodva nem is ér-tettük meg azonnal, megmutatta a Jézushoz vezető utat.

Szeretném utólag a bocsánatát kérni a háborgatásért, és megkö-szönni feltétel nélküli szeretetét.

Kamocsay Ildikó

FAITH AND FREEDOM

A nagy-britanniai unitáriusok 1947-ben Hit és szabadság címen évente három alkalommal megjelenő szemlét indítottak azzal a célkitűzéssel, hogy pótolják az évtizedeken át jeles szerkesztők irányításával meg-jelent egykori szemlét, ami a Hibbert család alapítványától nyerte a nevét, és világszerte ismert volt, mint az unitárius és szabadelvű ke-reszténység angol nyelvű teológiai szaklapja.

Az új folyóirat kiadására az ox-fordi Manchester College öregdiák-jainak az egyesülete vállalkozott, és az anyagiakhoz számos angol uni-tárius alapítvány is hozzájárult. A szemle szerkesztésére az egyik, ak-kor már idős oxfordi diákot, a jeles unitárius lelkészt, Eric Shirvell Pricet nyerték meg, aki a szerkesz-tés munkáját 112 számon át végez-te nagy körültekintéssel, s megnyer-te a szerkesztő bizottság tagjait az amerikai unitáriusok kitűnő teológiu-sát, a Harvard Egyetem teológiai fa-kultásának professzorát, James Lu-ther Adams-ot, akinek neve és mun-kássága világszerte ismert.

Az oxfordi öregdiák 1985 júniu-sában megtartott szokásos évi ülésén Price szerkesztő bejelentette végle-ges visszavonulását. Utódjául az an-gol lelkészi középnevezék ismert

tagját, a jelenleg Sheffield városá-ban szolgáló és hazánkban is járt Peter B. Godfrey lelkészt választot-ták meg. Az utóbbi szerkesztésében jelent meg a szemle 113. száma, melynek bevezetőjében méltatták az előző szerkesztő érdemeit, az 1947—1985 közötti évtizedekre terjedő fá-radhatatlan, gondos munkásságát. Az új szám tartalmából két tanul-mányt említünk meg, nem annyira az írójukért, mint inkább a dolgo-zatok tárgyaért. Az egyik az angliai unitarizmus századfordulóban műkö-dött nagy öregjének, a szép imákat író J. Martineau-nak munkássá-gát méltatja. A másikban egy egye-temi előadó professzorasszony ír az angliai unitáriusoknak az 1780—1860 közötti, majdnem évszázadnyi idő során a női egyenjogúsításért foly-tatott küzdelmeiről.

Kedves jó barátunknak, egyhá-zunk tisztelőjének, a szerkesztőségi munkától elbúcsúzott E. S. Price-nak további jó egészséget kívánunk, remélve, hogy az oxfordi College kétszázéves fennállására emlékező júniusi ünnepeken még személye-sen is köszönhetjük. P. B. Godfrey lelkésznek meg sikert kívánunk új, és nem könnyű feladatának sikeres végzéséhez.

F. J.

Török Tamás író, a Rádió főmun-katársa, fenti címen megjelent tör-ténelmi regényéről lapunk egyik ko-rábbi számában röviden már meg-emlékeztünk. Örömmel vettük át a Magyar Nemzetben Ferenczi László irodalomtörténész szép megemléke-zését a XVII. század unitárius vér-tanújáról.

A világ teremtésének 5592-dik évében, Mohamed próféta 1047-dik évében, Jézus Krisztus 1636-dik évé-ben, december 24-dikén. Az ég hall-gat napok óta, hiába fordítanám felé távcsöveget.

Péchi Simon, az erdélyi szombato-sok vezére, Bethlen Gábor hajdani kancellárja (és börtönének foglya) veti papírra az idézett sorokat (la-tinul) I. Rákóczi György fejedelemsége idején. Sorsdöntő pillanatban kezdődnek ezek a helyenként rend-kívül részletes, máskor meg elna-gyolt, töredékes naplójegyzetek. Pé-chinek döntenie kell: enged-e a fe-jedelmi parancsnak, azaz metagad-ja-e életművét, a szombatosságot, és a bevett vallások egyikét választja, vagy ellenáll.

A vértanú című regényében Tö-rök Tamás Péchi személyiségét, múltját, lehetséges jövőjét, vallási és főként politikai koncepcióját öt-féle nézőpontból érzékelteti. Péchit nem csupán naplójegyzeteiből, azaz önértékeléséből és önismeretéből mutatja be. Megjelenik alakja a nagy ellenlábas, Kassai István, az akkori unitárius kancellár feljegy-zéseiben, egy titokban ténykedő je-zsuita kései visszaemlékezéseiben, egy névtelen krónikában és egy tö-rök aga jelentésében is. Péchi ter-veit, lehetőségeit és főként török kapcsolatainak súlyát tehát ötféle szemszögből ábrázolja a szerző. Va-laha a török árulta el Bethlen Gá-bornak Péchi titkos tárgyalásait, így isztambuli tapogatódzásait is, de a török nyomására kímélte meg a fejedelem börtönbe vetett kancel-lárja életét. A regény indulásakor az újra szabadon élő Péchi Erdély egyik legtekintélyesebb és legrejtelmesebb személyisége. 1636—39-ben a Habsburgok felé tapo-gatódzó Kassai nagy dilemmája, hogy vannak-e még Péchinek török kapcsolatai, és hogy ezek se-gítségével mennyire keresztelkedhet terveit. Péchi maga úgy gondolja, hogy ezek a kapcsolatok már régen megszűntek, noha álmában egyszer látja magát — a török támogatásá-val — erdélyi fejedelemnek. Péchit I. Rákóczi György ismét bebörtön-zi. Börtönében egy török ügynök fel-keresi a szombatos vezért, és fel-ajánlja neki a fejedelemséget. Péchi ezt visszautasítja, és hogy szabadsá-gát visszanyerje, Kálvin vallására tér át.

A regény címe A vértanú. A vér-tanú nem Péchi Simon, hanem egyik tanítványa, Thoroczka János ötvös-művész és festő, egy hajdani unitá-

rius püspök fia. Thoroczkai sohasem jelenik meg közvetlenül — mindig csak mások, Péchi, Kassai, a jezsuita és a névtelen krónikás idézik fel tetteit, viszontagságait. A regény kimagasló jelenetei közé tartozik, ahogy Péchi ismételtén megfogalmazza Thoroczkaihoz fűződő viszonyát: az árulástól is tartó mester végül maga lesz szeretett tanítványa akaratlan árulója. A regény egy másik nagy fejezetében a jezsuita óhatatlanul is rokonszenvet érez a közös (kálvinista) ellenség ellen küzdő Thoroczkai iránt, akinek ártatlanságát tizenkét asszony tanúsítja. (Az asszonyok száma szimbolikus, és az Evangéliumokra utal.)

Török Tamás kitűnően megszerkesztett, nagy íráskultúráról tanúszkodó történelmi regényt vagy parabolát írt. A mű érdekes sztori, a nézőpontok váltakozása a cselekményességet és a feszültséget egyaránt fokozza. Török Tamás regényt írt, és nem történelmi tanulmányt. Tehát nem az a kérdés, hogy Péchi Simon alakja történelmileg hiteles-e, hanem az, hogy regényhősként meggyőző-e. A válasz egyértelmű: igen. (Szépirodalmi)

Ferenczi László

AZ UNITÁRIUSOK

Jeremy and Rosemary Goring: The Unitarians (Az unitáriusok).

Religious and Moral Education Press. Exeter 1984, 84.

A „Keresztény vallásfelekezetek” c. sorozatban megjelent munka az angol unitáriusok múltjáról és jelenlegi helyzetéről nyújt összefoglaló képet. A szerzők teológiai szemléletében a keresztény hit alapja egy, a lélek legmélyebb részéig ható, személyes istenélmény és ennek megfelelő élet. A hit ugyanakkor szellemi örökség is, a múlt hagyománya, melynek ismernünk kell történetét azért, hogy lássuk: őseink mennyi munkájába, küzdelmébe, áldozatába került annak a hitnek fenntartása, tisztábbá, ésszerűbbé tétele. Erre a szellemi alapállásra kell eljutnia az egyénnek ahhoz, hogy jobban értékelje hitét, hűségesebb legyen hozzá, mint volt eddig; méltó tagja legyen egyházának, és megbecsülje azt a szabadságot, melyet az számára nyújt.

Az angol unitarizmus kezdetét a könyv visszavezeti a XVII. századba, az anglikán egyházból 1662-ben kizárt presbiteriánusokra. Úttörői és szervezői közül Lindsey Teofil, Priestley József és Martineau Jakab lelkészek nevét emeli ki. Az unitarizmus meghatározó jegyeinek tartja az egyisten hit mellett a következőket: értelem, lelkiismeret, szabadság, vallás és tudomány egyeztetése, emberszolgálat.

A vallás gyakorlati alkalmazásával kapcsolatban a szerzők hangsúlyozzák, hogy az unitáriusok kezdetől fogva számarányukat messze felülhaladó arányban kitűntek a kü-

lönöző reformok, nevelés, tudomány, irodalom és emberbaráti mozgalmak terén. A nők jogainak elismertetéséért folyó küzdelemből is példaadóan kivették részüket. Nem véletlen, hogy az unitárius egyház volt az első Angliában, mely a lelkész pályát megnyitotta a nők előtt. Az első angol lelkész az unitárius Gertrud von Petzold volt, aki 1904-től a Leicester-i, majd a Birmingham-i egyházközségben szolgált.

A sok adat, a nagyarányú felmérés és meggyőző érvelés nem zárja ki, hogy az olvasóban egyes kérdések tárgyalása kapcsán ne merülne fel hiányérzet. Így például indokolatlan Biddle János (1615–1662) mellőzése, akit „az angol unitarizmus atyjának” neveznek, vagy az unitárius identitás megtalálásánál Drummond Jakab, Carpenter J. Estlin, Gordon Sándor, Hall Alfred, Holt R. Vilmos és mások figyelmen kívül hagyása. A nemzetközi unitárius mozgalom tárgyalásánál Dávid Ferenc és az erdélyi unitárius re-

formáció ismertetése sok kívánnivalót hagy maga után.

A munka befejező része az angol unitarizmus jövőjével foglalkozik. A szerzők megállapítják, hogy az unitárius egyház magára talált a második világháború után, és megtalálta helyét a nép és az ország vallásos életében.

A jelen feladata: újrafogalmazni az unitárius vallás ember- és isten-tanát, tovább küzdeni a polgári és vallási szabadságért s az igazságos békéért. Az unitáriusok megalapozott reménnyel néznek jövőjük elé — ez a konklúziója ennek a hasznos, hiányt pótló munkának, mely nagymértékben hozzájárul az angol unitárius öntudat erősítéséhez és fejlődéséhez.

A könyv előszavát Long Arthur, a manchesteri Unitarian College — teológiai intézet — igazgatója írta. A szép kiállítású könyv a Religious and Moral Education Press érdeme.

(Keresztény Magvető)

GONDOLATAI IDŐSZERŰEK MA IS

címen a Reformátusok Lapja 1985. aug. 18-i számában jelent meg az alábbi megemlékezés az 1937-ben elhalt Balázs Ferencről. Örömmel adjuk közre.

„Csak az jogosult, ami az életet áldottá teszi. Értjük-e ezt mindnyájan, emberek?” (Balázs Ferenc)

„Balázs Ferenc” címmel 1983-ban Kriterion-kiadású monográfia pár száznyi példánya jött hozzánk Erdélyből. Három szerzője üzenetét is hozta. Mikó Imre kezdte gyűjteni az anyagot. Kicsi Antal írta két fejezetét. Ők közben eltávoztak a jeles erdélyi halottak sorába. Horváth Sz. István rendszerezte és fejezte be a munkát. Három, egymást folytató nemzedék adott tovább értékes örökséget.

Az 1901–1937-ig, a század első harmadában élt Balázs Ferenc rendkívüli, mély és magas feszültségekkel, nagy izzásban ellobogott rövid élete annyi mindent magába foglalt; s már a mi mai életünk anynyi gondját, baját, tünetét is, hogy figyelmünket az ő életművére mindinkább rá kell fordítanunk.

Unitárius papi tanulmányait Kolozsvár után ösztöndíjakkal Oxfordban folytatja (közben bekalandozza Nyugat-Európát), majd Berkeleyben szerez magisteri fokozatot (az USA-t is átutazgatva, persze). 1927-ben egy érdekes nevű „korai” szervezet: az Ifjak Világéke Kongresszusának Bizottsága (!) megbízásából Ázsia felé indul: Japán, Korea, Kína, Hongkong, Szingapúr, India, tisztelgett Darjeelingben is, Bagdad, Palesztina, Egyiptom, vonaton a Balkánon Budapestig, majd Erdélybe. Így érkezett meg vele, benne egy székelő világjáró, a ma-

gával vitt talentumokat megsokszorozva.

Kisdiák korától alapélményei és jellemalakítói voltak például: Ady, Móricz, Szabó Dezső, s a kisebbségi sorsban kibontakozó, utakat, hídakat kereső és megtartó jellegű új erdélyi irodalom.

Már Amerikában, 1926-ban, akkor kint élő barátaival, Tamási Áronnal, Lőrinczi Lászlóval, Szent-Iványi Sándorral együtt eltervezték, ki-ki a saját majdani itthoni életét. Balázs Ferenc székely kisfalusi papja és „megváltója” kívánt lenni. Akkori tervei — amelyek később konkrétabbakká és realistábbakká kellett hogy váljanak — az angol szövetkezeti mozgalom, az amerikai farmgazdálkodás és a dán népfőiskolák hatására rajzolódott ki. Ismeri a szegények (és közöttük főleg a munkás szegények) helyzetét a világban, ismeri a munkásmozgalmakat, rokonszenvez is velük. Szövetkezeti elgondolásai legfontosabb bázisának a népfőiskolákat látja.

Egyházi felettesei bizalmatlanul fogadták visszatértekor. Kollégiumi felügyelőségbe „dugták”, s nem is volt könnyű neki, hogy végre, 1930-ban, a 401 unitárius lélekszámú Mészkö (Cheia) lelkésze lehessen. Ettől kezdve módszeresen, a megítélt sorrendi fontosság szerint, terveket készít és azok „pontjait” megkísérli megvalósítani. Például: jégbiztosítás, gazdaköri cséplőgép, tejszövetkezet, búzavetőgép, műtrágya, gyümölcsfaültetés. Főter parkirozása, vízvezeték, téli tanfolyam a faluban, nőszövetség, öntözés a földeken, templomépítés, paplaképítés, a régi paplak átalakítása kultúrházzá, napközi otthon, játszótér, nyerscukorgyár, kenderfonás és feldolgozás, fogasztási, értékesítési hitelszövetkezet, traktor és más mezőgazdasági

gépek, orgona, iskolanagyobbítás, vidéki gazdasági szakértő, vidéki orvosszakértő, téli fürdőház, gazdasági műhelyek.

Négy évnyi idő adatott meg neki ennyi feladatra, s a mészki hívek pártolására, irodalmi közéletre és magánéletre (?). A tervek többsége megvalósult. De maga Balázs Ferenc elégett a felfokozott belső lázban. 1937-ben a mészki temetőbe költözött.

Ez a könyv jelzés arról: mégis él! Gondolatai, létező írásai időszerűbbek, mint valaha. Előfutár volt: az ő nyomai is vezették a felsorakozó magyar progressziót; Németh Lászlónak, a népi íróknak, s a népfőiskolai gondolatnak (főleg református kezdeményezések során történt) kibontakozását.

Eletműve javát (főként: „Bejárom a kerek világot”, „A rög alatt” című könyveit s ezt a monográfiát hozzájuk még külön) — úgy vélem — mielőbb ki kellene reprodukálva adni nálunk.

Jakab Sándor

Kétszáz éves az amerikai univerzalizmus

1930-ban jelent meg Thomas Whitmore könyve Bostonban, melyben a szerző elmondja, hogy amerikai földön az univerzalizmus első szervezeti kereteit 1785. szept. 14–15-én négy lelkész és kilenc világi hívő alakította ki a Massachusetts állam Oxford városában tartott ülésén. Elfogadtak egy Charter of Compact-ot, mely hittani felfogásukat foglalta össze, és megállapította, hogy a gyülekezetek önállóan intézik továbbra is saját ügyeiket. Gloucester városa volt az első jelentősebb központ, melyet júniusi amerikai utunk rendjén mi is meglátogattunk.

1961-ben az unitáriusok és az univerzalisták egyesültek, és ma egy egyházat alkotnak, melynek egyezren felüli gyülekezete van.

F. J.

Az Egyesült Államok-beli anglikán (episzkopális) egyház püspökei

112:31 szavazási aránnyal lehetővé tették, hogy nőket is püspökké szenteljenek. Nők pappá szentelését már évekkel ezelőtt engedélyezték az amerikai anglikán egyházban. Jelenleg a teológiai hallgatók egyharmada nő. Más országok anglikán egyházai viszont (Kanada, Új-Zéland, Hongkong és Uganda) nem engedélyezik nők pappá szentelését. (MK)

BÖZÖDI GYÖRGY: SZÉKELY BÁNJA

(Kolozsvár, 1938 — Budapest, Magvető Könyvkiadó, 1985)

Bözdödi György a harmincas években induló írónemzedék egyik igérete volt, kortársai költőként, prózaíróként, történészként, publicistaként tartották számon. Tizenkilenc évesen jelentkezett először novellával a Keleti Újságban, majd — rövid idő múlva — két jelentős folyóirat, a Páztortú és az Erdélyi Helikon közölte szülőföld-ihlette, komor hangú verseit. A székelyföldi születésű író Kolozsvárra az unitárius kollégiumban és az egyetemen alapozta meg teológiai, jogi, bölcséleti ismereteit, amelyeket a negyvenes években az 1848–49-es Történelmi Ereklye Múzeum tudós öregeként, az ötvenes évektől kezdve pedig akadémiai kutatóként kamatoztatott.

Íróársaihoz hasonlóan, ő is az újságírást választotta: Ha kellett, felelős szerkesztői feladatokat látott el, közölt riportokat, recenziókat, önismereti tanulmányokat; dolgozott, egyebek között, a marosvásárhelyi Székely Szónál, a Hitelnél, a Termésnél. A versek és novellák mellett mind több székelyföldi tudósítása jelenik meg, ezek későbbi szociográfiai művét, a *Székely bánját* készítik elő.

Bözdödi tudta, hiszen nap mint nap tapasztalta, mennyire felületesen ismeri az olvasóközönség a székely nép életét, történelmét. Már eredetükről is számtalan legenda keletkezett. Ezeket alapultak aztán — a mindenkor hatalom érdekeinek megfelelően — a szabadságukról, társadalmi berendezkedésükről, végzetes sorsukról felállított teóriák. Színesebbnek, szebbnek vagy éppen tragikusabbnak látszottak az évszázadokra visszamenően dokumentálható valóságnál. A fiatal, alig huszonöt éves író rést akart ütni a tehetetlen önsajnálatra kárhoztató mítoszokon. Akarata találkozott a harmincas években megindult népi írói mozgalommal, minthogy ennek résztvevői hozzá hasonló indíttatású és gondolkodású fiatalok voltak.

1938-ban elkészült a *Székely bánja*. A kiadás körüli bonyodalmak után a legkülönbözőbb irányzatú és színvonalú lapok írtak róla, dicsérve erényeit, a vállalkozás nagyszerűségét, úttörő voltát, felróva hiányosságait, „balos” szemléletmódját. A kritikák közös vonása az, hogy megértették, értékelték Bözdödi mítoszmentes népábrázolási törekvését, e mű újszerűségét. A hiányokat megemlítők egy része a műfaj tökéletesítését szolgálta észrevételeivel, mások elmélyültebb levéltári kutatásokra ösztönözték a fiatal alkotókat. Maga Bözdödi Gy. megszívlelve a tanácsokat, 1943-ban kiadta

Székelyek címmel újabb tanulmánykötetét, amely a Székely bánja első, történelmi részének átdolgozott változata. E munka is bizonyítja elkötelezettségét, filológiai igényességét, ami nemcsak az akkori fiatal szerzőt jellemzi, hanem a hetvenedik esztendején túl levőt is, hiszen ma is fáradhatatlanul járja a könyvtárakat, levéltárakat, újabb adatok után kutatva.

A Székely bánja első részében a Székelyföld történelméről, gazdaság- és társadalomtörténetéről vezet végig az olvasót, majd négy (az első kiadásban Marosszék nélkül három) székelylakta területet mutat be: Udvarhely és Csík megyét, Háromszéket és Marosszéket. Az előszóban figyelmeztet arra, hogy ha valaki teljes monográfiát vár, annak csalódnia kell, mert nem tartalmazhat ez a könyv a geológiai, geográfiai jellemzőktől a folklorig és a szellemi történetig mindent. Célkitűzése nem az volt, hanem annak megfigyeltése, hogy milyen okok vezettek a székelység pusztulási folyamatához, megállítható-e az, s ha igen, mi módon.

Végigtekint népe történetén, utalva a köztudatban élő mítoszokra, amelyek szerint a székelység eszményi társadalmi formában élt volna, csak két osztályt, lófőket és gyalogosokat különböztetve meg; hogy nem ismerte meg a jobbágyság rendszerét, s történelmét valamiféle végzetes külső erő alakította. A gazdasági élet irányító szerepét nemcsak elméleti fejtegetésekben mutatja meg, hanem egy-egy falurajzban is: hogyan befolyásolta az adózás, a népre rótt terhek nagysága a település belső szerkezetét: népességi adatait, vallási megoszlását, a földbirtokok méreteit, az ott lakók szociális helyzetét, mi lett a sorsuk azoknak, akiket az idegen uralom, majd a gazdasági válság kényszerített a Kárpátokon, majd Európán túlra megélhetést és az elhagyott szülőföld helyett új hazát keresni.

Az általános képet a megyék — terjedelemben aránytalan — bemutatása egészíti ki a könyv második részében.

Okkal állapítja meg az 1943-as budapesti kiadás előszavában: „Ha nagy tévedéseket és mulasztásokat kellett megállapítanom a múltban, ezt nem kevés fájdalommal tettem, mert éreztem: kisebbségi helyzetünk fokozott felelősséget és fokozott körültekintést követel meg az írótól a letűnt idők bírálatánál. De az igazság és a jövő érdekében vállalom a küzdelem súlyát, nehézségeit és veszedelmét.”

B. Nádor Orsolya

Az Unitárius Élet belföldi és külföldi ismerősei részére is előfizethető.

főgondnokhelyettes, a Kőbányai Gyógyszerárúgyár műszaki tanácsadó-ját a Népközlársaság Elnöki Tanácsa a Munka Érdemrend ezüst fokozatával tüntette ki. Szeretettel gratulálunk.

UNITÁRIUS ÉLET

Lapunk legutóbbi számának megjelenése óta az alábbi adományokat kaptuk az Unitárius Élet kiadásainak támogatására:

1536 Ft-ot fizetett be Svájból Emmerthné Ferencz Magda és fia dr. Emmerth Imre; 1000—1000 Ft-ot adományozott Csiszér Józsefné, dr. Ruttkay Ivánné sz. Konez Ildikó, Anghi Gyöngyi (Anglia) anyja emlékére, Török Tamás 500—500 Ft-ot fizettek be: Varga Mária (Luzern), Daniel Mihály (München), Mikó István, Zsakó Andor; 300—300 Ft-ot Kisbagoly Rezsőné és Clara Watson (London).

Köszönjük a fenti adományokat, valamint az ennél kisebb összegű számos felülfizetést az előfizetési díjon felül.

SZERKESZTŐSÉG

LELKÉSZEK ÉS A VÁLÁS

A Református Egyház hivatalos lapjában, a Református Egyház 1985. évi decemberi számában közli a ZSINATI BÍRÓSÁG JOGEGYSÉGI HATÁROZATÁT, mely — elismerve az állami törvényeknek válást szabályozó rendelkezéseit — kimondja, hogy az egyháznak is foglalkoznia kell a lelkészek körében egyre szaporodó válási ügyekkel. Minden egyes esetet szigorúan és objektíven meg kell vizsgálni, és a hibásnak bizonyult lelkészeket fegyelmi eljárás alá kell vonni. A hibásnak tartott lelkészre más munkahelyre való áthelyezés, esetleg hivatalvesztés büntetése is kiszabható.

Úgy érezzük, hogy testvéregyházunk helyesen cselekedett, amikor az államunkban sajnálatosan egyre szaporodó, sokszor indoktalan válások ügyét egyházi mérlegre teszi, és saját hatáskörében is el akarja bíráltni a család egységét megbontó és válás útjára lépő lelkészei magatartását.

Emberi Jogok Napja

A Magyar ENSZ Társaság és a Magyar Jogász Szövetség 1985. dec. 10-én, az Emberi Jogok Napja alkalmából — amelyről az ENSZ 1950-ben hozott határozata alapján e napon világszerte megemlékeznek —

Most van halála 150. és születésének 210. évfordulója. A mai ember nem ismeri költészetét. De van egy verse, „Fohászkodás”, melynek sorait sokan és sokszor ismételik:

Isten, kit a böles lángesze föl nem ér,
Csak titkon érző lelke óhajta sejt,
Léted világít mint az égő

Nap, de szemünk bele nem tekinthet.

Vajon tudják-e a ma emberei, fiataljai, hogy az istenhívő 1776—1836 között élt magyar költő Berzsenyi Dániel írta az említett óda felejthetetlen sorait.

Dietrich Boenhoeffer

1906. febr. 4-én, nyolcvan évvel ezelőtt született a német evangélikus egyház második világháború alatti ellenállásának egyik vezető szellemisége, aki fiatalon már berlini lelkész, teológiai docens volt. Hitler parancsára, hosszú éveken át börtönben töltött idő után, 1945. apr. 8-án felakasztották.

1934-ben Koppenhágában püspökünk részt vett az IARF kongresszusán. Ezt követően Fanő szigetére utazott — dr. Boér Elek az ökumenikus mozgalom akkori magyar tagja kérésére, aki betegsége miatt nem tudott az ott rendezett ökumenikus összejövetelen részt venni. Itt találkozott püspökünk dr. D. Boenhoefferrel.

Boenhoeffer felszólalásai — akkor már Hitler kancellár volt — mély benyomást gyakoroltak a résztvevőkre.

Martin Luther King-emlékünnepe Debrecenben

Emlékünnepséggel idézte fel dr. Martin Luther King amerikai baptista lelkész szellemét és munkásságát az Ökumenikus Tanács. Az 1929. január 15-én született lelkész tragikus halála után, január harmadik hétfőjét emléknapra nyilvánították, amelyet az Egyesült Államok kongresszusa nemrégiben *nemzeti ünnep* emelt. A Magyarországi Református Egyház Martin Luther Kingről elnevezett debreceni templomában dr. Nagy Gyula evangélikus püspök igehirdetése után dr. Tóth Károly püspök, a Református Zsinat és az Ökumenikus Tanács alelnöke nyitotta meg az emlék-ünnepséget.

tanácskozást tartott, felidézve, azt, hogy 1948. december 10-én, az ENSZ harmadik közgyűlése adta ki az emberi jogok egyetemes nyilatkozatát.

Püspökünk, aki a Magyar ENSZ Társaság Intéző Bizottságának tagja, elfoglaltsága miatt kimentette magát az ülésen való részvétel alól.

ILONKA NÉNI

Özv. Huszti Sámuelné sz. Győri Ilona áldásos életének 87. évében rövid szenvedés után elhunyt.

A jó Isten boldog gyermekkor után fiatalon szerető férjjel ajándékozta meg. Házasságukat a győmrői otthonban egy fiúgyermek születése tette gazdaggá. Az ő nevelése volt életének célja. Féltő gondnal figyelte fejlődését. Majd hosszú özvegységének idején a menyével és az unokákkal megbővült családját élte.

Nagyon szerette a természetet, kora tavasztól késő őszig a lőrinci kertben foglalatzkodott, a virágok és a gyümölcsfák gondozásában találta örömet. A látogatókat mindig szíves szóval fogadta. Szerette az embereket, s akivel szemben lehetett mindig csak segítőkész gondoskodását mutatta ki.

Hívő lélekkel imádkozott, buzgó templomlátogató volt. A betegség megpróbáltatásait türelemmel és reménykedéssel viselte. Hálás volt a sorsnak a jóért, a hosszú életért.

Az igazi édesanya elvesztését fia, az egész család, rokonok, barátok és gyülekezetünk hívei közül is sokan igaz lélekkel gyászolják.

A pestlőrinci temetőben nagy gyülekezet részvétel mellett helyezték örök nyugalomra férje sírja mellé, február 26-án.

Emlékezetét sokan megőrizzük.

Dr. Ferencz József

Özv. Ferencz Istvánné

Gyarmathy Ilona

Hosszú és eredményes életének 82. évében hunyt el, akit aranydiplomás főiskolai tanárként tisztelték életének aktív tevékenységet folytató éveiben. A Gyarmathy családnak értékes egyéniségétől, buzgó templomjáró hívünktől búcsúztunk el febr. 7-én a Farkasréti temetőben a család és a szépszámu tisztelők jelenlétében dr. Ferencz József püspök szolgálatával. A testvérek, Gyarmathy István és dr. Gyarmathy László 1000—1000 forintot adományoztak az Unitárius Élet javára, az elhunyt emlékeztére. Emlékét megőrizzük.

Sajtótájékoztató

A Magyar Újságírók Országos Szövetségének egyházi lapok szakosztálya jan. 16-án „1986 a béke éve” címmel tájékoztatót rendezett. Barabás Miklós, az Országos Béke-tanács főtitkára előadásában az egyházak békemunkájáról szólt. Hangzott: igen fontos és jó dolog, hogy az egyházak integráns részét képezik a hazai békemunkának. A további terveket illetően megemlítette, hogy ez év őszére tervezik a következő békekonferenciát.

Lapunkat a találkozón dr. Jakab Jenő képviselte.

Gyülekezeti nap

A Nagy Ignác utcai gyülekezeti teremben az idei első összejövetelt febr. 1-jén tartották. Az evangélikus dr. Ferencz József püspök tartotta, aki a nagyszámú vendégekre tekintettel, az unitárizmus jellegzetes vonásait és történeti gyökereit ismertette. Tolmácsolta Huszti János lelkész kórházi ágyáról küldött üdvözlését.

A műsort a Semmelweis Orvostudományi Egyetem kamarazenekara szolgáltatta, akik most első ízben léptek fel körünkben, és Tardy Lászlónak, a budavári Mátyás templom énekara karnagyának vezetésével és dr. Gellérd Judit orvosnő, unitárius hívünk koncertmesteri segédletével Pergolesi: Stabat Mater c. hatalmas művét adták elő. A szólisták Tarkó Magdolna (szoprán) és Nyilas Tünde (alt) voltak. A több, mint húsztagú zenekar tagjai, köztük gyakorló orvosok és tanulmányokat folytató orvostanhallgatók, szép összjátékukkal művészi élményben részesítették a gyülekezetet. A vendégeket az egyházközösség előjárósága látta vendégül a Huszti Jánosné nagytiszteletű asszony és munkatársai által készített jóízű vacsorával. Szolgálatukat zárszavában a püspök köszönte meg.

Hírek

Hetényi Sándor v. gondnok, elhalt testvére, Hetényi Etelka emlékére 1000 Ft-ot adományozott a hőmezővásárhelyi unitárius gyülekezetnek.

Hibajavítás. Lapunk előző számában a második oldalon hibásan került nyomtatásra a Bajor János által írt írás címe. Helyesen. CREDIMUS.

Sándor Margit hívünk, akit betegségében az ifjúsági biblikor tagjal gondoznak, Hévízről küldött üdvözlését, ahol reumás bántalmait gyógyítják. Köszönjük.

Dr. Bagl István esztergomi segédpüspök, a budapesti központi hitnevelő intézet rektora, hosszas betegség után elhunyt.

Művészettörténész 27 éves, hajadon — budapesti belvárosi munkahelyen dolgozik — eltartási szerződéssel lelkismeretesen vállalná idősebb férfi vagy nő gondozását, lakás ellenében. Érdeklődők írjanak vagy telefonáljanak a szerkesztőségbe.

Szeged Megyei Városi Tanácsa elnökhelyettese jan. 29-én tájékoztatta a város egyházi vezetőit az elmúlt évi célkitűzések teljesítéséről, valamint a VII. ötéves terv feladatairól. A tájékoztatót egyházunkat Kelemen Miklós szegedi lelkész képviselte.

A Japán Risszo-Kosel-kal szabadelvű buddhista szövetség (taglétszáma 6 millió körül van, 1984-ben ők rendezték az IARF-kongresszust Tokióban) angol nyelvű havi folyóiratot ad ki Dharma World (Az Igazság Világa) címen. A legutóbb megérkezett számban is két régi jó ismerős írását olvashattuk, akik mindketten jelentős szerepet játszanak ebben a szövetségben. **Nehiko Niwano** — az elnök fia és kijelölt utóda — jelenleg a teológiai intézet vezetője; **Kinzo Takemura**, aki 1974-ben Budapesten is járt az elnök kíséretében, ma a külföldön levő gyülekezetek munkáját irányítja, és segít a szociális szolgálat munkája ellátásában is. Mindketten meleg üdvözlést küldtek egyházunknak az ünnepek alkalmával.

A Unitarian Universalist Christian c. amerikai folyóirat 1985. évi őszi-téli száma a napokban érkezett meg. Számos neves unitárius lelkész tanulmányát közli az új, 68 oldalas kötet. A szervezet elnöke dr. Judith L. Hoehler westoni gyülekezeti lelkészt választotta meg, aki férjével együtt pásztorolja ezt a neves Massachusetts állambeli unitárius gyülekezetet.

Prof. dr. John R. Bodo, ma az amerikai református egyház ny. tanára, San Francisco-ban él. Tavaly nyáron meglátogatta egyházunkat, és kérésére megkerestük és igazoltuk szóbeli emlékeztetését, hogy 1934. máj. 10-én a Koháry utcai unitárius templomban konfirmált. Életútja szüleiével együtt hamar külföldre vitte, teológiai tanulmányait Genfben kezdte, és az USA-ban fejezte be. Ma már a megérdemelt nyugalom évi elvonatkozása körében. Örömmel olvasta el átadott unitárius kiadványainkat, s reméljük olvasója marad továbbra is az Unitárius Életnek.

Dr. Bánk József váci érsek-püspök 75 éves. Egyháza tisztelettel köszöntötte, mi is szeretettel kívánunk neki további egészségben töltendő jeles esztendőket.

Miklós Imre államtitkár, az Állami Egyházügyi Hivatal elnöke, jan. 13—15. napjain látogatást tett Lengyelországban Adam Lopatkának a lengyel Egyházügyi Hivatal vezetőjének meghívására. Együtt tapasztalatcserét folytattak a vallásügyi politika gyakorlásáról. Több jeles egyházi vezetővel is találkozott, s fogadta őt Josef Baryla, a Lengyel Egyesült Munkáspárt Központi Bizottságának titkára.

35 esztendővel ezelőtt alakult meg a Békevilágban.

1950. nov. 16—22. között tartották az alakuló ülést Varsóban. Az azóta eltelt idő óta számos konferencián folytattak érdemi munkát. Az utolsó évtizedben az indiai származású **Romesh Csandra** elnök vezetésével, aki febr. 5-én budapesti tartózkodása alatt az Atrium Hyatt szállóban fogadta sajtótájékoztatót a hazai sajtó, köztük az egyházi lapok munkatársait.

Dr. Tóth Károly református püspök, a KBK elnöke és az anglikán Stephen Tabliffe, az Európai Nukleáris Leszerelés egyházi bizottságának vezetője megbeszélést folytattak Budapesten jan. 18—19-én, melyen előkészítették az 1987. dec. 14—19-én Budapesten tartandó második békeszemle programját.

Dr. Lékal László bíboros 10 esztendővel ezelőtt, 1976. febr. 10-én nevezte ki VI. Pál pápa esztergomi érsekké. Az idő óta a magyar katolikus püspöki kar elnöki tisztét is betölti. Ünnepeket belkutatásán az esztergomi székesegyházban, a történelemben először vettek részt protestáns egyházfők is, köztük püspökünk. Tisztelettel és szeretettel köszöntjük e neves szolgálati évforduló alkalmával.

A református egyház 1986. jan. 1-jén, korábbi zsinati határozat alapján életbe léptette a megújított istentiszteleti rendtartást. A tartalmi résszel nem tudunk részletesen foglalkozni, de megemlítjük, hogy a zsinat nem teszi kötelezővé az új rendtartás bevezetését, hanem azt a gyülekezetekre bízta. A rendtartásban újszerű a responsorikus (felelgetős) részek bevezetése.

Káldy Zoltán evangélikus püspöknek a Hazafias Népfront országos kongresszusán elhangzott jelentős hangsúlyú beszéde még nem állt rendelkezésünkre lapunk első száma anyagának nyomdába adásakor. Így abból ott — sajnos — csak részleteket tudtunk közölni.

Magyar Ferencet, az Új Ember című katolikus hetilap felelős szerkesztőjét egyháza melegen üdvözlötte 70. életének betöltése alkalmából. A Népköztársaság Elnöki Tanácsa ebből az alkalomból a Munka Érdemrend arany fokozatával tüntette ki, melyet ünnepélyes keretek között **Miklós Imre** államtitkár, az Állami Egyházügyi Hivatal elnöke adott át az ünnepeltnek. Az átadás alkalmával jelen volt egyháza képviselőiben **dr. Lékal László** bíboros, esztergomi érsek, a katolikus püspöki kar elnöke is. A testvéregyházak által is tisztelt **Magyar Ferencet** ez alkalomból mi is szeretettel köszöntjük.

Dr. Gábor Ferenc és felesége, szül. Zeők Eszter amerikai lakosok első gyermeke itt, Magyarországon született, ahol a férj ösztönzőjével jogi kutatómunkát végzett. Az újszülött Bence Christofert 1985. dec. 8-án kérésükre püspökünk keresztelte meg, mert mindketten a Memphis, Tennessee állam unitárius gyülekezetének tagjai. Előfizettek az Unitárius Életre is, hogy továbbra is kapcsolatban maradhassanak velünk.

Az amerikai unitárius univerzalista lapjának karácsonyi száma közölte püspökünk és felesége levelét, melyben köszönetet mondtak mindazoknak az amerikai olvasóknak, akik útjukat feledhetlenné tették, és 1986-ra boldog új esztendőt kívántak.

Hőmezővásárhely 59 éves korában meghalt Kiss György hittestvérünk, aki évtizedeken át egyike volt a gyülekezet oszlopainak. Jan. 15-én Szász János lelkész búcsúztatta a hőmezővásárhelyi unitárius temetőben a gyászoló család és a barátok és tisztelők jelenlétében.

Dr. Lőrincz Ernő egyházi tanácsos a Képzőművészeti Vállalat vezető jogtanácsosa, az állam- és jogtudományok kandidátusi fokozatát nyerte el. Szeretettel köszöntjük ebből az alkalomból.

Egyházi hírek Szegedről: 1985. okt. 2-án keresztelte meg Kelemen Miklós lelkész a hőmezővásárhelyi lakó Becsei Sándor és Nagy Erika Sándor nevű fiát, és ugyancsak Kelemen Miklós lelkész 1985. dec. 28-án Hőmezővásárhelyt temette el Becsei Sándorné hívünk, a hőmezővásárhelyi unitárius temetőben.

Pirnát Antal kandidátus „Balassa Bálint poétikája” című doktori értekezésével a Tudományos Minősítő Bizottság dec. 20-án tartott ülésén egyhangúlag elnyerte az irodalomtudományok doktora tudományos fokozatot. Pirnát Antalt, aki sokat foglalkozott unitárius vonatkozású XVI. századi problémákkal, örömmel köszöntjük.

Szinte Gábor festőművész kiállításának voltunk tanúi a csepeli Iskola Galériában, ahol olaszországi és erdélyi tájképeit láthattuk 1985. nov. 11-től 29-ig. Korábbi hazai és külföldi kiállításai után, ez a mostani szerényebb volt, de nagyon bensőséges — Huszti Péter színművész tartotta a megnyitót.

„A Biblia a mai magyar művészetben” címen a Ráday Könyvtár által rendezett amszterdami kiállítás nov. 30-án bezárta kapuit. A megnyitón — a Bibliamúzeumban — jelen voltak a holland egyházi élet vezető személyiségek, művészek, a magyar nagykövet, s számos érdeklődő. A holland rádió és televízió is közvetítést adott az ünnepségről és a kiállítás anyagáról. Szinte Gábor festőművész atyánk is 5 képpel szerepelt a kiállításon. Az eladott képek árának egyharmada a Ráday Könyvtáré, egyharmada az afrikai leprakórházé lett.

Veress Pál festőművész alkotásából nyílt kiállítás az Ernst Múzeumban 1986. jan. 10-én. Meghökkenő, amit láttunk e kiállításon, hatása alól nem lehet szabadulni. Egy korábbi párizsi kiállításáról így ír a Le Monde: „...nyers, paraszti költészet ez, a magyar folklórból fakadó...”. Retrospektív kiállítás ez a mostani, de nemcsak néhány évtizedet mutat fel, hanem évezredek; jelképrendszere történelmet, évezredek kultúrákat meg elevenítő mondanivalójával, s kifejezési formájával nagyon elgondolkodtató.

A Lelkipásztor című evangélikus havi folyóirat közreadta dr. Nagy Gyula püspök Egyház a világban: A nemzet és nemzetközösség gondolata a protestáns teológiában című széles körű kitekintésekben gazdag tanulmányát, melyet az Országos Békatanács tudományos és kulturális bizottsága felkérésére írt és adott elő a „Szülőföld és a nagyvilág” kérdéseivel foglalkozó konferencián, 1985. okt. 11-én. Lelkészeinknek és egyházi vezetőinknek elolvasásra és tanulmányozásra ajánljuk.

A Világosság című marxista szemle idei első száma közli dr. Cserháti József pécsi megyéspüspök „Keresztények és marxisták” című tanulmányát.

Zarka Dénes, az Adventista Egyház tb. elnöke 61 éves korában váratlanul elhunyt. Egyháza és családja gyászában őszinte szívvel osztozunk.

Kínában engedélyezték az orosz ortodox egyház működését

A szovjet határ menti északnyugati vidékről van szó. Az „Új Kína” hírügynökség szerint mintegy száz orosz-ortodox hívő gyűlt össze a terület székhelyén. A területnek mintegy 13 millió lakosából 2600 az orosz-ortodox hívő. Közösségük vezetője most egy 76 éves asszony. Egyházi elismerésüket a „kulturális forradalom” idején vonták meg a hatóságok.

Külföldi hírek

A kolozsvári dec. 1-jel Főtanácsal kapcsolatosan az alábbiak szerepléséről értesültünk: Az ülést megelőző szombatán Bíró Lajos medeséri lelkész, a főtanácsbíró Máté Ödön nyomati lelkész prédikált. A Berde serleggel a köszöntőt Szabó Sándor egyházközi felügyelő gondnok mondotta.

Kolozsvárt 87 éves korában elhalt Fazakas Olga férjzett Szabó Rezsőné, aki 35 éven át az egyházi központi irodán dolgozott. Az egykori nyolc testvérből álló neves Fazakas családból, mely lelkészeket is adott, ma már csak egy férfi él, Fazakas Sándor volt keresztyáni kántor. Fogadják részvétünket.

A franciaországi szabadelvű protestánsok az IARF közreműködésével 1986 nyarán Montpellier közelében háromnapos teológiai konferenciát rendeznek. A megbeszélés tárgya a vallások szerepe a modern társadalomban.

Dr. Miroslav Novak, a csehszlovákiai huszita egyház pátriárkája elfoglaltsága miatt nem vehetett részt a KBK budapesti ülésén, de üdvözlét küldte püspökünknek, egykori marburgi diáktársának.

A törökországi örmény kisebbségről ad hírt a Kathpress sajtóügynökség. Megállapítja, hogy a török hatóságok 1951 óta most első ízben engedélyezték, hogy a konstantinápolyi örmény pátriárka felkeresse Anatólia keleti részében a maradék gyülekezeteket. Az első világháború éveiben történt örmény népirtás következtében ma már az örmény népességnek csak töredéke él török földön, a hajdani örmény ország területén. Körükben a kereszténység az apostoli korig nyúlik vissza. Ma számos országban élnek örmény közösségek. Budapesten is működik egy örmény rítusú egyházközség.

A katolikus sajtó igen elterjedt az USA-ban és Kanadában. 570-féle sajtótermék jelenik meg. Az angol nyelvű kiadványokon kívül számos más nyelven is jelennek meg katolikus lapok, köztük a magyar nyelvű „Katolikus Magyarok Vasárnapja”, melynek szerkesztője Younstownban van, és erdélyi ferencesek adják ki.

A hollandiai franekeri iskola 1585-ben kezdte meg működését. Ezen a főiskolán elsősorban magyar református hallgatók tanultak nagy számban. (Az unitáriusok a XVII–XVIII. században leginkább a leideni, kevesebben az amsterdami és utrechti fakultásokon tanultak.) Ez évben a jeles intézet fennállása 400 éves évfordulóját ünnepelte, amikor is dr. Ladányi Sándor budapesti professzor tartott előadást az ott tanult magyar diákokról és a franekeri teológiának a magyar református egyházra gyakorolt hatásáról.

A La Croix c. Párizsban megjelenő katolikus folyóirat egyik 1984. évi számában arról írt amerikai tudósítójának megállapítása alapján, hogy a szekták befolyása alól nehéz szabadulni.

A zsidók és keresztények dialógusáról Pinchas Lapide frankfurti zsidó vallásfilozófus közölt megállapításokat. „Kezdeté óta kettős arca van ennek a kapcsolatnak. A kölcsönösen elhangzott nyilatkozatok alapján remélem, hogy a továbbiakban jobban oda tudunk figyelni egymásra, és tanulni is tudunk egymástól, s ha szükséges, újra alkotni véleményünket. Csak így remélhető, hogy a látszat ökumenizmust és hamis dialógust igazi párbeszéd váltja majd fel.”

Jüngel Eberhard tübingeni evangélikus teológiai professzor „Gott als Geheimnis der Welt” — Isten mint a világ misztériuma — című hatalmas munkáját katolikus oldalról is értékelik. Témája időszerű, mert a teizmus és az ateizmus világában akarja az Istenről való tudásunkat és hitünket erősíteni, mert Isten maga a szeretet.

Francois Mauriac ismert francia regényíró születésének százéves fordulójára emlékeztek 1985-ben elsősorban a franciák, de azok is, akik akár magyar fordításban örömmel olvasták regényeit. Irodalmi Nobel-díjat kapott és a francia akadémia halhatatlanjai közé is beválasztották.

A Schweizerisches Verein für Freies Christentum 1985. évi, a Thun melletti Gwattban tartott közgyűlésén tudomásul vette Peter Niederstein lelkésznek az elnöki tisztról való lemondását, aki megemlítette, hogy megválasztásakor is kijelentette, hogy csak egy ciklusra vállalta ezt a feladatot. Utódul M. U. Balsiger Köniz-i lelkészt választották meg, aki 1984-ben részt vett az IARF Leuenbergben a tokiói kongresszust előkészítő regionális konferencián. Reméljük, hogy az új elnök együttműködést kereső személyisége rendezni tudja az említett szervezet és az IARF között felmerült ellentéteket.

Az IARF 1985-ben Ázsiában két regionális konferenciát rendezett, az első az indiai Delhiben februárban, a másodikat a Fülöp-szigeteken áprilisban. Kár, hogy ezeken a jelentős találkozókon a nagy költség miatt nem tudtuk magunkat

Az oxfordi Manchester College — unitárius teológiai fakultás — 1986 júniusában fog az intézet kétszázéves fennállásáról megemlékezni.

Az IARF NEWS — Hírek — című időközi szemléjének 1985. évi 2. száma beszámolót közöl a tavaly őszi hollandiai békeszimpozícióról. A közölt képeken dr. Kovács Lajos és püspökünk is látható az előadói asztal mellett. Előzetes híradást közöl az 1987-ben a San Francisco melletti Stamford egyetemen tartandó kongresszusról, melynek témája: World Religions face the 21st Century — a világ vallásai találkoznak a 21. századdal. A kongresszust megelőzően a nők és a teológusok ülését júl. 27–30. között, utóbbit Berkeley városában tartják. A kongresszus utánra több kirándulást terveznek, melyek közül az egyik néhány kanadai unitárius gyülekezetet — Vancouver, Victoria — is érint. Az árakról egyelőre még nem tudnak tájékoztatást adni.

A „Unitarian” c. havi angol unitárius folyóirat 1985. szept. számában a hallássérültek gondozására hívja fel a gyülekezetek figyelmét.

Adorjáni Rudolf szőkefalvi lelkész dec. 31-én nyugalomba vonult. Utódául dr. Kovács Lajos püspök Nagy László volt marosvásárhelyi s. lelkészt nevezte ki, kinek megüresedett állását viszont 1986. jan. 1-től Kovács István gyakorló s. lelkésszel töltötte be.

Gyepesbe Bartha Alpárt nevezte ki a püspök lelkésznek.

Martin Niemöllerrel, az egykori német evangélikus püspökről, az első világháború tengerészkapitányáról, a második világháború idején a német egyházi ellenállás vezetőjéről, a második világháború utáni békeharc jelentős vezetőjéről filmet készítettek az NSZK-ban, mely igen nagy sikert aratott.

Kriza Gyula, a kolozsvári kollégium ny. tanára, 77 éves korában, hosszú szenvedés után elhunyt jan. 22-én. A házsongárdi temetőben nagy részvét mellett helyezték nyugalomra.

Niederstein Peter lelkész (Tamins, Svájc), a svájci szabadelvű protestánsok, a Schweizerisches Verein für freies Christentum éveken át volt elnöke, aki több alkalommal volt már látogatásban hazánkban, 1986. ápr. 25–28. napjai között újabb látogatást tett hazánkban. Ez alkalommal felkereste püspökünket és Filep Imréné főtisztelendő asszonyt és gyermekeit. Predikál templomunkban tolmácsolás mellett, ápr. 27-én.

Az angol unitáriusok ez évi közgyűlésüket Leicesterben tartották a szokásos évi jelentések megvitatásával. A vendégek közt jelen volt dr. W. Schulz, az amerikai unitárius univerzalisták 1985-ben megválasztott elnöke, Bartók Béla főgondnokunk és az IARF képviselője. A következő ciklusra elnökké világi tag választása volt esedékes. S e tisztségre dr. S. Crosskey asszonyt választot-

ták meg, aki a szociális kérdések ismert szakértője és szociológus.

London egyik központi unitárius gyülekezetébe — Rosslyn Hill Chapel, Hampstead — ahonnan Fred Ryde lelkész, az Inquirer egykori szerkesztője nyugalomba vonult — egyhangúan egy fiatal lelkészt David Usher-t hívtak meg, aki eddig Atherton unitárius gyülekezetének volt a pásztor.

Számos amerikai és angol unitárius gyülekezet ad ki rendszeres sokszorosított havi értesítőt, melyben előre tájékoztatják híveiket a következő hónap jelentősebb eseményeiről. Közlik a vasárnapi prédikátor nevét, és a prédikáció tárgyát is megjelölik. Így felkeltek az érdeklődést. Egyik legszorgalmasabb az ilyen havi értesítők megküldésében dr. Karl Scovel, a legrégibb amerikai unitárius gyülekezet, a bostoni King's Chapel lelkésze. Liturgiailag vonatkozásban azonban még ma is ragaszkodnak a régi anglikán eredetű külső rendtartáshoz. Maga a prédikáció azonban rendszerint a ma életé és az ember érdekli kérdéseivel foglalkozik. Az ilyen havi értesítők szétküldése természetesen feltételezi azt, hogy a gyülekezetnek van 300–500 példányt sokszorosító gépe és fedezete a postal és egyéb (papír stb.) költségekre. Jó volna, ha mi is rendelkezünk hasonló lehetőségekkel.

Világvallások számadatai

A svájci Bündner Kirchenbote 1984. évi dec. számában olvastuk az alábbi érdekes statisztikai adatokat.

Az iszlám gyarapszik a világvallások közül a leggyorsabban. Összehasonlítva a mohamedánizmust a kereszténységgel, most először a történelemben lélekszámuk majdnem egyforma. Az elmúlt 50 esztendő alatt az iszlám híveinek a száma 500%-kal emelkedett, és ma már 200 millió helyett egymilliárd a lélekszámuk.

Körülbelül ugyanennyi a keresztények száma is, de az elmúlt 50 év alatt csak 47%-os gyarapodást tudnak felmutatni.

UNITARIUS ÉLET

Laptulajdonos

a Magyarországi Unitárius Egyház

Felölős szerkesztő és kiadó:

Dr. Ferencz József

Felölős szerkesztőhelyettes

Szent-Iványi Ilona

Szerkeszti a szerkesztőbizottság

V., Nagy Ignác u. 4. Budapest, 1055

Telefon: 113-094

Terjeszti a Magyar Posta. Előfizethető bármely hírlapkézbesítő postahivatalnál, a hírlapkézbesítőknél, a Posta hírlapüzleteiben és a Hírlapelőfizetési és Lapellátási Irodánál (HELIR) Budapest V., József nádor tér 1. — 1900 —, közvetlenül vagy postautalványon, valamint átutalással a HELIR 215-96 162 pénzforgalmi jelzőszámra.

Évi előfizetési díj 60,— forint

Egyes szám ára 10,— forint

INDEX: 25.842

Egyetemi Nyomda — 86.4610 Budapest, 1984
Felölős vezető: Sümeghi Zoltán igazgató

HU ISSN 0133-1272